

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 15 hp

<i>Författare</i> Örlogskapten Peter Östbring	<i>Förband</i> 1. Ubåtsflottiljen	<i>Kurs</i> ChP 06-08
<i>FHS handledare</i> Ingvar Sjöblom, MVI (metodhandledare), Kk Christian Wollert, KV Marin (ämneshandledare)		
<i>Uppdragsgivare</i> FHS, Krigsvetenskapliga Institutionen	<i>Beteckning</i> 1437/7:1	

Doktrin – Prövad kunskap?

Doktrin utgör en del av grunden till en nations krigföringsförmåga och skall i detta avseende ses som en normativ styrning med riktlinjer för nuet och den omedelbara framtiden. Doktrin skall således utgöra ett verktyg för militära chefer att hantera situationer som annars hade upplevts som mycket pressade och omöjliga att genomföra. För att så skall vara fallet måste en doktrin bygga på relevant underlag baserad på omvärldsanalys samt de erfarenheter de väpnade styrkorna vunnit genom deltagande i skarpa insatser, men även erfarenheter kopplade till övningsverksamhet och nationens historia och förutsättningar. En doktrin borde således ses som riktlinjer för handling baserat på kunskap. Är detta verkligen fallet? I doktriner hävdas att de baseras på prövad kunskap. En vacker tanke eller är verkligheten en annan med helt andra styrande påverkansfaktorer på en nations doktrinutveckling. Analys och utvärdering resulterar i lärdomar. Denna dyrköpta kunskap är värd att minnas och nyttjas. Syftet med denna uppsats blir därför att undersöka om de lärdomar som den brittiska försvarsmakten identifierade efter Falklandskriget 1982 påverkade den brittiska doktrinutvecklingen efter kriget. För att uppnå detta syfte kategoriseras två brittiska maritima doktriner - *The Naval War Manual* (1969) samt *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* (1995). Doktrinerna tillsammans med de brittiska lärdomarna från kriget kategoriseras utifrån de sex grundläggande förmågorna. Resultatet visar på att brittiska Marinen drog en stor mängd lärdomar under och efter kriget. Med anledning av att 26 år förflutit mellan de båda doktrinerna kan konstateras att doktrinen utvecklats. Lärdomarna från Falklandskriget har tagits tillvara men inte i den omfattning man skulle kunna tro och önska. Den omvärldsutveckling som skett efter Falklandskriget är i många stycken omfattande och av sådan art att lärdomarna från Falklandskriget är mer aktuella idag än de var under utvecklingen av 1995 års doktrin.

Nyckelord: Falklandskriget, Doktrin, Doktrinutveckling, Grundläggande förmågor, Lärdomar

Abstract

Doctrine – Tried and Tested Knowledge?

Doctrine is one of the foundations of a nation's war fighting capability and, in this respect, should be seen as normative guidelines for the present and immediate future. As such, doctrine provides military commanders with a tool to manage situations, which would otherwise be seen as extremely stressful and impossible to deal with. For this to be the case, doctrine must be built on relevant information based on an analysis of the world around us and the experiences of armed forces on live operations, but also on experiences linked to exercise activities and a nation's history and circumstances.

Thus doctrine should be seen as knowledge-based guidelines for action. Is this actually the case? Doctrine claims to be based on tried and tested knowledge. Is this wishful thinking, or is reality something else, with completely different controlling factors influencing the development of a nation's doctrine? Analysis and evaluation results in lessons learned and it is worth remembering and taking advantage of this hard-earned knowledge. The aim of this essay is, therefore, to investigate whether or not the lessons learned by the British Armed Forces during the 1982 Falklands War have influenced the development of British doctrine since the War. To achieve this aim two publications of British maritime doctrine, *The Naval War Manual* (1969) and *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* (1995), have been examined, along with the lessons learned from the War, using the six fundamental capabilities as a basis. The results show that the British Royal Navy learned a considerable number of lessons both during and after the War. Because there are 26 years between the publications of the two documents, it can be stated that there has been a development in doctrine. Account has been taken of the lessons learned during the Falklands War, but not to the extent that one might expect or wish. Developments in the world around us since the Falklands War are, in many cases, so comprehensive and of a kind that the lessons learned from the Falklands War are more current today than they were during the development of the 1995 doctrine.

Key words: The Falkland Campaign, Doctrine, Doctrine evolution, Fundamental capabilities, Lessons learned, Lessons identified

Innehållsförteckning

1.	<i>Inledning</i> -----	4
1.1	Bakgrund-----	4
1.2	Problemformulering-----	6
1.3	Syfte och frågeställningar-----	7
1.4	Avgränsningar-----	7
1.5	Forskningsläge-----	8
1.6	Centrala begrepp-----	9
1.7	Disposition-----	10
1.8	Materiel och källkritik-----	11
2.	<i>Metod</i> -----	13
2.1	Metodbeskrivning-----	13
2.2	Metodologisk utgångspunkt-----	14
2.3	Mätpunkter-----	15
2.4	Validitet och reliabilitet-----	18
3.	<i>Resultatdel</i> -----	19
3.1	Inledning -----	19
3.2	Ledning-----	23
3.3	Verkan-----	28
3.4	Skydd-----	32
3.5	Uthållighet-----	37
3.6	Underrättelser/Information-----	41
3.7	Rörlighet -----	44
3.8	Sammanfattning-----	47
4.	<i>Avslutning med diskussion och personliga reflektioner</i> --	52
4.1	Inledning-----	52
4.2	Diskussion-----	52
4.3	Personlig reflektion-----	56
4.4	Förslag till fortsatt forskning-----	57
	<i>Käll- och Litteraturförteckning</i> -----	58

1. *Inledning*

1.1 *Bakgrund*

Doktriner är ingen modern företeelse. De har existerat, i olika former, i princip lika länge som det funnits väpnade styrkor. Doktriner har utan uppehåll utvecklats för att utgöra utbildningsunderlag och spegla det sätt en nation avser nyttja sina väpnade styrkor. Det är först under det senaste århundradet doktriner antagit sin nuvarande form, under samlingsnamnet – Doktrin. I *Doktrin för marina operationer* definieras svensk militär doktrin som - ”Ett formellt uttryck för den kunskap och de föreställningar som utgör den viktigaste grunden för verksamheten inom det militära försvaret.”¹

Doktrinen utgör samtidigt en del av grunden till en nations krigföringsförmåga. I den svenska Försvarmaktens tolkning av krigföringsförmåga utgör, utöver de fysiska stridskrafterna och alla moraliska faktorer, som t.ex. ledarskap och gemensam värdegrund, den militära doktrinen den konceptuella grunden för nationens väpnade styrkor.² Nationer håller sig med väpnade styrkor för att primärt värna de nationella intressena och den nationella integriteten. Alla delar av de väpnade styrkorna skall således utbildas, organiseras och övas mot att uppnå en gemensam målsättning. Doktrinen utgör i detta avseende en normativ styrning med riktlinjer för nuet och den omedelbara framtiden.³ Detta kräver att utvecklingen inom ett stort antal områden kontinuerligt följs upp. Samtidigt som en kontinuerlig omvärldsanalys genomförs i syfte att ha en doktrin som med flexibilitet och dynamik styr utvecklingen och utbildningen av de väpnade styrkorna mot den effekt nationen vill uppnå. Professor Rekkedal, vid Försvarshögskolan i Stockholm, påpekar i sin bok *Grundbok i operationskonst* vikten av att doktriner ständigt revideras mot bakgrund av att doktriner – ” skall återspegla vad som för varje tid är en militärmakts samlade kunskaper och insikter.”⁴

Doktrinen skall således utgöra ett verktyg för militära chefer att hantera situationer som annars hade upplevts som mycket pressade och omöjliga att genomföra. Den skall utgöra ett planeringsstöd för ovan nämnda chefer. För att så skall vara fallet måste doktrinen bygga på relevant och tidsmässigt korrekt underlag och analys samt de erfarenheter de väpnade styrkorna vunnit genom deltagande i skarpa insatser, men även erfarenheter kopplade till övningsverksamhet och nationens historia och förutsättningar. Doktrinen utgörs därmed av riktlinjer för handling baserat på kunskap. I den Australiensiska marina doktrinen beskrivs syftet med doktrinen som varande:

the body of thought on the nature, role and conduct of armed conflict...[which] contains, among other things, the fundamental principles by which military forces guide their actions in support of national objectives.⁵

Doktrinen präglas av det nationella förhållningssättet. Nationens historia, samhällsstruktur, synen på dess militära etablissemang, deltagande i allianser och internationella organisationer är exempel på sådana ting som i allra högsta grad påverkar hur en nations väpnade styrkor ser ut, till vad de avses nyttjas samt inom vilka ramar de har att agera. Dessa ting påverkar i olika

¹ Försvarmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid. 9

² Ibid, sid. 9 ff.

³ British Defence Doctrine (2001), *Joint Warfare Publication 0-01*, sid. 1-1

⁴ Rekkedal, N M & Zetterling, N (2004), *Grundbok i Operationskonst*, sid. 84

⁵ <http://www.navy.gov.au/spc/amd/html/chapt1.html#FN>, hämtad 2007-11-15

omfattning en nations doktrinutveckling. Den inbyggda kulturen i de väpnade styrkorna och kulturen i de arenaspecifika försvarsgrenarna påverkar också doktrinen.

Försvarsdoktriners uppkomst och utveckling kan betraktas på olika sätt. I vissa fall kan de ses som reaktioner på förändringar i omvärlden eller i den militära tekniken. Men doktriner kan också ses som en konsekvens av beslut som i realiteten dikterats av andra faktorer än utrikespolitiska, strategiska eller tekniska förhållanden. Doktrinen kan då i första hand få en legitimerande funktion, alltså utnyttjas som argument gentemot politiska motståndare eller konkurrerande intressen.⁶

Interaktionen mellan olika nivåer är särskiljande från nation till nation. Trots att nationerna sneglar åt varandra i utvecklingen av sina väpnade styrkor ges ändå, av naturliga skäl, doktrinen en nationell touch. Detta finner sitt ursprung i att varje nation under årens lopp utvecklats mot bakgrund av sina egna förutsättningar. Doktrinen ger uttryck för detta, trots den alltmer ökade likriktningen av doktriner. Detta orsakas i allt större omfattning av den ökande och intensifierade internationaliseringen. Att nationer samverkar under olika operationer världen över och ingår i sammanslutningar av olika slag påverkar också utformningen av de nationella doktrinerna.

Professor Rekkedal påpekar att för att förstå en nations doktrin och de bakomliggande teoribildningarna måste man förstå de förutsättningar, antagande och olika faktorer som format densamma.⁷ Det är det jag ovan försökt beskriva. Otaliga äro de faktorer som format den enskilda nationen till det den är idag. Ett land har EN doktrin. Denna doktrin kan däremot vara uppdelad i olika hierarkiska nivåer som anpassas till de specifika förutsättningar som råder på respektive nivå. Denna doktrinhierarki blir det verktyg som i stort har att förmedla länken mellan den politiska nivån och nedåt i jakten på de nationella målsättningarna.

Ämnesvalet för denna uppsats baseras på en vilja att delta i debatten om hur och i vilken riktning doktriner utvecklas. Doktrin är här för att stanna. Dess betydelse ökar stadigt beroende på globaliseringen av den militära verksamheten. De strikt nationella åtagandena för en nations väpnade styrkor finns kvar men dock i annan skepnad. De internationella åtagandena har ökat lavinartat och i syfte att hålla kostnader, risker och legitimitetsaspekter på en rimlig och acceptabel nivå har multinationaliteten i de styrkor, som har att hantera multispektrala konflikter likaså ökat. Doktrinen speglar och utgör den bas som en nations väpnade styrkor har att förhålla sig till. I brittiska *Joint Warfare Publication 0-01* beskrivs den brittiska doktrinens syfte vara:

The principal purpose of military doctrine, therefore, is to provide the Armed Forces with a framework of guidance for the conduct of operations. It is about how those operations should be directed, mounted, commanded, conducted, sustained and recovered.⁸

Denna uppsats kommer att belysa de lärdomar som den brittiska Försvarsmakten drog med anledning av Falklandskriget 1982. De lärdomar som framkommer ur min fallstudie kommer sedan att ligga till grund för en analys i syfte att utröna huruvida de lärdomar som drogs efter kriget inarbetats i den efterföljande doktrinen. Ur ett marint perspektiv finner jag Falklandskriget utgöra ett bra empiriskt underlag. Kriget utkämpades i relativt modern tid,

⁶ Agrell, W på http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=178727&i_word=f%f6rsvarsdoktrin, hämtad 2008-02-20

⁷ Rekkedal, N M & Zetterling, N (2004), *Grundbok i Operationskonst*, sid. 6

⁸ British Defence Doctrine (2001), *Joint Warfare Publication 0-01*, Sid. 1-1

med moderna marina plattformar. Det utkämpades dessutom inom ett relativt begränsat område och under en begränsad tidsperiod. Krigets historia och de lärdomar som drogs har skildrats i en omfattande litteratur som präglas av lättillgänglighet och stor öppenhet.

Ur ett marinperspektiv finner jag nedanstående citat vara såväl väl formulerat som tänkvärt:

Both seamanship and naval doctrine contain rules and procedures, but they are rules that merely provide for the routine. They let other seamen know what to expect and what to do at the opportune time, without having to wait to be told at every move in the pattern. They establish a normal way of thinking and an approach that is both a standard and a necessary basis for seamen to work together efficiently in their unpredictable environment.⁹

Doktrinen har således en viktig roll att fylla. I den opredikterbara verklighet vi idag lever är den ovan nämnda analysen och det stora engagemanget i utvecklingen av doktrinen än viktigare om doktrinen skall kunna utgöra det verktyg som den är tänkt att göra. Innan jag skrider till verket avslutar jag detta inledningskapitel med ett citat ur Lieutenant Commander Dudley W. Knox uppsats – The Role of doctrine in Naval Warfare.

Before ships are ready to go into action, no matter how efficient individually, they must be welded into a body, whose various members can be well controlled from a single source and can act collectively as a unit free from embarrassing internal friction.

To furnish a basis for prompt and harmonious conduct by subordinate commanders of a large military force, in accordance with the intentions of the commander-in-chief, but without the necessity of referring each decision to superior authority before action is required [...] The object is to provide a foundation for mutual understanding¹⁰

Att etablera ett dokument med gemensamma handlingsregler och ett gemensamt förhållningssätt i syfte att möta den dynamiska verkligheten med är sannerligen en utmaning. Mot denna bakgrund skall det härpå följande arbetet ses.

1.2 Problemformulering

Brittisk doktrin, oavsett var den befinner sig i doktrinhierarkin, utgör ett verktyg för att förmedla kunskap och beprövade erfarenheter till dem som har att leda insatser, förband och taktiska enheter under krig, kris och fred. De riktlinjer, kunskaper, lärdomar och erfarenheter som förmedlas genom doktrinen är inga statiska konstanter. I syfte att göra doktrinen till ett relevant verktyg för de brittiska väpnade styrkorna krävs ett kontinuerligt arbete med omvärldsanalys, samverkan mellan försvarsgrenar, olika ledningsnivåer och, kanske framförallt, med den politiska nivån samt en uppdatering vad avser den tekniska och taktiska utvecklingen. Kunskaper och erfarenheter förvärvas genom övning, provverksamhet men kanske framförallt, ur ett brittiskt perspektiv genom skarp verksamhet på fältet, i luften och till sjöss. Dessa lärdomar och erfarenheter utgör basen för doktrinutvecklingen. En relevant och tidsanpassad doktrin utgör därför basen för utveckling, utbildning och anpassning av den brittiska försvarsmaktens förband. Att tillvarata lärdomar och erfarenheter från t.ex. krig torde således vara av yttersta vikt för att i kommande utbildning och förberedelse eliminera misstagsfrekvensen.

⁹ Hattendorf, J B (2000), *Naval history and maritime strategy – collected essays*, sid. 242

¹⁰ Ibid, sid. 244

Lärdomar från krig borde utgöra grunden för doktrinutvecklingen och därmed säkerställa att vunna erfarenheter medverkar i utvecklandet av den ledstång som chefer och förband har att förhålla sig till då en oförutsägbar situation uppstår och tidsfaktorn är kritisk. Att avstå från att samla erfarenheter och lärdomar och analysera desamma i utvecklingssyfte kan rendera i utebliven effekt och kostsamma förluster. I den väpnade stridens alltmer kostsamma värv finns en stor mängd faktorer som påverkar, organisation, utbildning, teknisk anskaffning och taktikutveckling. Hur dessa förband i slutändan utbildas och förbereds för strid är dock av yttersta vikt. Det sätt på vilket man utbildas är också det sätt på vilket man senare strider. Tillvaratagna lärdomar från tidigare insatser och strider kan om de omhändertas på ett relevant sätt vara det som får vågskålen att tippa över till egen fördel nästa gång förbanden sätts in i strid. Den väpnade striden utgör, för de brittiska stridskrafterna, precis som för alla andra nationers stridskrafter, kärnverksamheten. Bygger doktrinen och styrs doktrinutvecklingen av denna dyrköpta prövade kunskap? Det är detta som skall skärskådas.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats blir därför att undersöka om de lärdomar som den brittiska försvarsmakten identifierade efter Falklandskriget 1982 påverkade den brittiska doktrinutvecklingen efter kriget. För att uppfylla detta syfte kommer jag arbeta med och besvara följande frågeställningar.

1. Hur beskrivs den brittiska marina doktrinen från 1969 (*B.R.1806 - The Naval War Manual*¹¹) utifrån de sex grundläggande förmågorna?
2. Vilka lärdomar drog brittiska försvarsmakten efter Falklandskriget 1982 ur ett marint perspektiv?
3. Hur beskrivs den brittiska maritima doktrinen från 1995 (*The Fundamentals of British Maritime Doctrine – B.R. 1806*) utifrån de sex grundläggande förmågorna?
4. Hur kan förändringar i 1995 års utgåva av doktrinen beskrivas mot bakgrund av de lärdomar brittiska försvarsmakten drog efter Falklandskriget 1982?

1.4 Avgränsningar

De brittiska lärdomarna och erfarenheterna från kriget 1982 är många till antalet. I syfte att kunna kategorisera dessa lärdomar kommer jag behöva avgränsa mig i detta arbete. Den brittiska doktrinen utvecklingshistoria är på samma sätt omfattande och mångfacetterad. Med anledning av det ovan beskrivna syftet och de därtill kopplade frågeställningarna gör att följande avgränsningar gjorts för det fortsatta arbetet:

Vad avser jämförelse av brittiska maritima doktriner kommer endast de utgåvor, som i tid befinner sig närmast Falklandskriget 1982 att nyttjas. 1969 års utgåva av *B.R. 1806 – The Naval War Manual* nyttjas som jämförelseobjekt innan Falklandskriget medan 1995 års utgåva – *The Fundamentals of British Maritime Doctrine B.R. 1806* nyttjas som slutdokument. Inga andra brittiska doktriner kommer således nyttjas, vare sig ur ett jämförande perspektiv eller ur ett faktauppyggnads perspektiv.

De inrikespolitiska förutsättningarna och olika ställningstagande som var signifikanta för Argentinas respektive Storbritanniens initiering av konflikten kommer inte att behandlas.

¹¹ B.R. – British Regulations

Vad avser dokumenterade lärdomar och erfarenheter avgränsas de till sådana lärdomar och erfarenheter som är relaterade till Falklandskriget 1982. Detta krig är i sig avgränsat till såväl rum som tid, varför inga sådana ytterligare avgränsningar görs. Vidare kommer jag att nyttja mig av de officiella lärdomarna, som varandes kärnan i uppsatsen, medan övriga lärdomar, som direkt kan relateras till ögonvittnesskildringar etc. nyttjas i syfte att bredda och nyansera den officiella bilden.

Med anledning av att uppsatsen förhåller sig till ett marint perspektiv avgränsas alla lärdomar och erfarenheter, som inte direkt härrör till den marina delen av operationen bort. Det finns dock erfarenheter och lärdomar som befinner sig i gränslandet. Främst vad avser samverkan sjö-luft och samverkan sjö-mark. Jag förbehåller mig rätten att nyttja sådana lärdomar och erfarenheter då så är nödvändigt trots den här gjorda avgränsningen.

Specifika enskilda vapensystem med tillhörande sensorer och ledningssystem kommer inte att behandlas utan i de fall lärdomarna är av specifik och detaljerad karaktär kommer endast systemet som sådant att behandlas. Doktrinen har inte denna upplösningsgrad varför jag anser det onödigt att fördjupa sig på sådana områden där en jämförelse med doktrinerna blir omöjlig.

Med anledning av att den brittiska expeditionsstyrkan genomförde en operation utan delaktighet från andra nationer kommer endast det som i doktrinerna beskriver det rent nationella förhållningssättet kategoriseras i det kommande arbetet. Sådant som har koppling till, eller gränsar till hur de brittiska väpnade styrkorna organiserade sig samt deras åtaganden inom ramen för internationella allianser och organisationer kommer ej att behandlas.

1.5 *Forskningsläge*

Jag har i mina efterforskningar inte funnit några arbeten med samma eller ens likartat syfte som denna uppsats, dvs. att undersöka flera doktriner från samma land i ett jämförande syfte vad avser doktrinutveckling. Vad avser arbeten kring huruvida en nations doktrin förändras eller påverkas av lärdomar från krig har jag ej heller här funnit några tidigare arbeten. Jag anser mig därför inte ha några restriktioner i form av risken för dubblerat arbete eller plagiat. Med anledning av syftet med denna uppsats har sökningen inte omfattat doktriner, doktrinutveckling och jämförelse dem emellan inom mark och luftarenorna.

Arbeten kring doktriner finns det å andra sidan gott om. I huvudsak utgörs dessa av jämförande studier mellan olika nationers doktriner. Som exempel kan nämnas - Anders Lundin jämför i sin uppsats från 2003, *Elektriska undervattenssignaturer. Är de viktiga i en framtida marin?*, den brittiska och den svenska marina doktrinen utifrån de båda ländernas syn på signaturanpassning av marina plattformar under operationer. Sara Gullbrandsson och Sten Ternblad genomför i sin rapport *Jugoslaviens kriget 1999. Hur man angriper ett land från luften* en undersökning kring utvecklingen av en rad doktriner med anledning av flygoperationen i forna Jugoslavien 1999. Kan det sätt på vilket man genomförde operationerna styrkas mot vad doktrinerna angav eller styrs handlandet av andra faktorer?

Mot bakgrund av att min uppsats behandlar brittisk doktrin ur ett marint perspektiv har inspiration särskilt hämtats från Patrik Norbergs uppsats *Olika men lika? – En jämförelse av Sveriges och Storbritanniens marina doktriner*. Denna uppsats fokuserar dock på en senare

utgåva av den brittiska marina doktrinen men ger likväl en bra bild av den brittiska synen på den maritima miljön och den marina doktrinens framväxt.

Det förekommer även arbeten med Falklandskriget som empirisk utgångspunkt. Jag har dock ej funnit något arbete där Falklandskrigets kronologi eller lärdomar nyttjats i syfte att undersöka doktriner, vare sig det handlar om uppkomst, isolerad företeelse eller utveckling. Det finns dock arbeten som genom sitt fokus på Falklandskriget inspirerat mig och nyanserat min bild av de lärdomar britterna själv ansåg vara värda att dra efter krigsslutet. Särskilt kan nämnas Håkan Josefssons uppsats *Falklandskriget 1982, Manöver eller utnötning?* samt Lennart Borneklints uppsats *Svenska Amfibieförband – Förmåga att genomföra Internationella Amfibieoperationer*. Den senare av dessa två uppsatser fokuserar kring och till del beskriver den brittiska amfibieoperationen i samband med Falklandsöarnas återtagande. En annan uppsats, som nyttjat Falklandskriget som fall för att pröva och jämföra klassiska sjökrigsmetoder med moderna förhållningssätt är Axel Owelings uppsats *Sjökrigsmetoder förr och nu*.

När man utökar sökandet efter arbeten, med samma eller likartat syfte som mitt, utomlands finner man inte heller här arbeten gjorda med avsikt att undersöka huruvida en specifik nations doktrin påverkas av lärdomar från krig. Det finns dock andra arbeten i vilka Falklandskriget och dess lärdomar har en central betydelse. Richard C. Dunn från amerikanska Marinkåren skrev 1993 en uppsats *Operation Corporate: Operational artist's view of The Falkland Islands conflict*, vars syfte är att beskriva lärdomar från politisk till operativ nivå samt ge rekommendationer som påverkar planeringen på den operativa nivån vid framtida deployering av amerikanska förband.

1.6 Centrala begrepp

Följande begrepp har identifierats som centrala för förståelsen av denna uppsats likväl som för läsarens förståelse av texten och sammanhangen. Nedan åläggs begreppen den betydelse jag nyttjar mig av under uppsatsens författande.

Doktrin – Denna uppsats kretsar med hela sitt väsen kring doktrin, som i grund och botten är ett universellt begrepp. Det förkommer dock skillnader mellan olika nationer. Enligt svenska *Nationalencyklopedin* betyder doktrin - "... 'undervisning', 'lärdom', 'läroämne', av *do'ceo* 'lära', 'undervisa'), lära eller lärosats (avsedd att styra det praktiska handlandet), norm, särskilt i politiska och militära frågor."¹² Med anledning av att uppsatsen behandlar doktrin ur ett brittiskt perspektiv finner jag det vara lämpligt att förhålla sig till den brittiska definitionen. I 1995 års doktrin, *The Fundamentals of British Maritime Doctrine, B.R. 1806* definieras doktrin som –"Fundamental principles by which the military forces guide their actions in support of objectives. It is authoritative but requires judgement in application."¹³

Doktrinutveckling – Vissa aspekter av doktrinen kan förefalla vara konstanta över tiden medan en lång rad andra aspekter måste förändras i syfte att hålla jämna steg med den dynamiska omvärlden och dess utveckling.¹⁴ Doktrinutveckling har varit, är och kommer framgent att vara central i "den militära idéhistorien [...] med ambitionen att teckna det

¹²http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=doktrin&btn_search=S%F6k, hämtad 2008-02-19

¹³ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 213

¹⁴ Ibid, sid. 183f

allmänna operativa tänkandet.”¹⁵ Sättet på vilket doktrinen omarbetas och utvecklas mot bakgrund av den nationella kulturen och den enskilda nationens syn/bedömning av omvärldsläget. Syftet med doktrinutvecklingen är att skapa en uppsättning allmänna riktlinjer som utgör – ”the best thinking and practice of the time.”¹⁶ Grundförutsättning för att möjliggöra positiv doktrinutveckling är att den gällande doktrinen efterlevs av de den är satt att gälla för, att den prövas och att den slutligen därefter utvärderas.¹⁷ ”Doktrinutveckling kan liknas vid en cykel med utgångspunkt i militärteori, historiska erfarenheter, studier och analyser. Vidare genererar strategiska/operativa/taktiska, teknologiska och organisatoriska förutsättningar, möjligheter och krav som måste få ett inflytande.”¹⁸

Lärdomar – Enligt nationalencyklopedin definieras lärdom som –”omfattande teoretisk kunskap på ngt område.”¹⁹ Denna definition är på intet sätt felaktig men i detta arbete alltför generell. Den definition, som begreppet åläggs i detta arbete hämtas från Ranhagens (FOI) metodrapport – *Marinens lessons learned process*. Lärdom likställs i detta sammanhang med *Lessons Learned* (LL) och beskrivs som: –”en i organisationen identifierad och förankrad betydelsefull kunskap som särskilt skall bidra till att höja värdet av de samlade kunskaperna och insikterna. En LL kan omfatta alla delar av organisationen.”²⁰

Erfarenheter – Enligt nationalencyklopedin definieras erfarenhet som –”på regelmässig verksamhet eller sinnesiakttagelse byggande kunskap eller färdighet”²¹ I likhet med Totalförsvarets Forskningsinstituts underlagsrapport *Erfarenhetshantering inom Försvarmakten – med internationella insatser i fokus* väljer jag att ålägga begreppet betydelsen – ”en form av kunskap som bygger på iakttagelse eller färdighet.”²²

Grundläggande förmåga – *Ledning, Verkan, Rörlighet, Skydd, Underrättelser/information samt uthållighet.*²³ Se vidare kapitel 2 pkt. 3.

1.7 Disposition

I syfte att underlätta den kommande läsningen av uppsatsen följer en kort beskrivning av hur jag avser disponera fortsättningen samt de innehållsmässiga huvuddragen. Inledningsvis ett kapitel vari jag dels beskriver den metod jag avser nyttja mig av för att besvara frågeställningarna och uppfylla syftet. Denna beskrivning sker såväl verbalt som genom en överskådlig modell. Vidare blir i detta kapitel även de valda mätpunkterna ingående presenterade i syfte att skapa ökad förståelse för dels tillvägagångssättet som resultaten.

Därefter följer ett resultatkapitel. Strukturen i detta kapitel utgår från de grundläggande förmågorna²⁴. Inledningsvis ges en kortare bakgrundsbeskrivning till dels den brittiska

¹⁵ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=256037&i_word=doktrinutveckling&i_h_text=1&i_rphr=doktrinutveckling, hämtad 2008-02-19

¹⁶ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 184

¹⁷ Försvarmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid. 11

¹⁸ http://www.foi.se/FOI/templates/Page_1217.aspx, hämtad 2008-02-20

¹⁹ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O235433&i_word=l%e4rdom, hämtad 2008-02-19

²⁰ Totalförsvarets Forskningsinstitut (2002), Metodrapport FOI-R—0436—SE författad av Ranhagen, O, *Marinens Lessons Learned process*, sid. 8

²¹ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=163688&i_word=erfarenhet, hämtad 2008-02-19

²² Totalförsvarets Forskningsinstitut (2007), Underlagsrapport FOI-R—2181—SE författad av Löfstedt, R & Rode, K, *Erfarenhetshantering inom Försvarmakten – med internationella insatser i fokus*, sid. 25

²³ Försvarmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid. 43ff

maritima doktrinen generellt men även en kort bakgrundsbeskrivning av Falklandskrigets förlopp. Detta i syfte att öka förståelsen för de identifierade lärdomarna. Efter detta följer så kärnan i uppsatsen – kategoriseringen av såväl de brittiska lärdomarna från kriget som de båda valda doktrinerna utifrån de grundläggande förmågorna. I resultatkapitlet blir de tidigare beskrivna frågorna 1-3 besvarade. Med svaret på dessa tre frågor fortsätter uppsatsen till det avslutande diskussionskapitlet.

Avslutningsvis sammanfattas resultaten och slutsatser dras. Detta sker i det avslutande kapitlet där även fråga 4 blir besvarad. Kopplat till resultaten redovisas även mina personliga reflektioner (i stort och smått) samt förslag till fortsatt forskning. Eftersom omvärldssituationen till sin natur är dynamisk är det min bestämda uppfattning att fortsatt forskning på området är nödvändig.

1.8 Materiel och källkritik

De båda doktriner som nyttjas i den jämförande analysen är *The Naval War Manual* från 1969 samt *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* från 1995. Dessa båda doktriner kan tyckas vara tidsmässigt avlägsna från tidpunkten då Falklandskriget pågick, men det är tyvärr med denna regelbundenhet de brittiska doktrinerna utgivits. Under kalla kriget förändrades inte omvärlden i samma takt som är fallet idag. Vad avser underlaget om de brittiska doktrinerna bedöms läget vara gott. *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* uttrycker, såvitt jag kan bedöma, en tydlig och öppen avsikt kring vad den brittiska marinen skall nyttjas till och för. Detsamma gäller för *The Naval War Manual*. Med anledning av att dessa båda doktriner beskriver det brittiska maritima instrumentets nyttjande på operativ nivå kan utgöra en potentiell risk kontra syftet med denna uppsats. Jämförelsen dem emellan skall, som senare beskrivs, baseras på de lärdomar britterna drog eller inte drog efter Falklandskriget.

I den litteratur, som finns tillgänglig, återfinns en mycket stor mängd lärdomar. Huvuddelen av dessa lärdomar kopplas inte till den operativa utan snarare till taktisk och stridsteknisk nivå. Att kategorisera såväl doktrinerna som lärdomarna utifrån de sex grundläggande förmågorna bedömer jag likväl kommer att kunna ge underlag för att svara på frågeställningarna och uppfylla syftet med denna uppsats. Vidare kan det vara en risk (ur mitt uppsats perspektiv) att den senare doktrinen inte publicerades förrän 1995. 13 år efter krigsslutet. Den långa tidsrymden från krigsslutet till doktrinens slutförande kan ha nedbringat värdet av de vunna lärdomarna. Under tiden från 1982 fram till 1995 genomgick världen en omfattande förändring.

Det finns en uppenbar tendens till risk i den beskrivning av lärdomar som görs. Detta baserar jag på det faktum att förhållandena i Sydatlanten var mycket svåra. Vind, sjöhävning, temperatur återfinns på många ställen i litteraturen och det finns en möjlighet att detta lägger en dämpande effekt på de lärdomar som skulle kunna dras med anledning av situationens unikheter. Det finns en risk att kriget ses som en unik engångsföreteelse där vunna lärdomar inte är applicerbara på förhållanden av ”humanare” art. De engelska systemen fungerade bra och stundom till och med mycket bra. Att de gjorde detta under så pass svåra förhållanden

²⁴ De grundläggande förmågorna är – *Ledning, Verkan, Skydd, Underrättelser/Information, Uthållighet samt Rörlighet*. Närmare beskrivning återfinns i kapitel 2.

kan resultera i en övertro på vad systemen klarar av och att man därigenom inte ser behovet av förbättringar lika tydligt.

Vad avser underlaget, litteraturen och källorna till den inledande delen av uppsatsen består de i huvudsak av litteratur skriven av officerare, som på ettdera sättet själv deltagit i den brittiska expeditionsstyrkans förehavande i södra Atlanten. Litteraturen bedöms vara av hög kvalitet men beaktas bör dock att den är skriven av personal från den vinnande sidan. Risk finns att den brittiska förträffligheten överdrivs. Som huvuddokument kommer dock det officiella dokumentet – *The Falklands Campaign/The Lessons* – att nyttjas. Detta dokument är sammanvägt mellan alla försvarsgrenar och det är dessutom det dokument som Försvarsministern föredrog för Parlamentet några månader efter krigsslutet. I likhet med många rapporter finns anledning att kritiskt granska innehållet. Denna rapport, specifikt, producerades och presenterades kort tid efter krigsslutet. Dess lärdomar härrör till stor del till sådant som kan kopplas till taktisk eller stridsteknisk nivå. Dr. Ian Speller anför i sin artikel – *Delayed Reaction: UK Maritime Expeditionary Capabilities and the Lessons of the Falklands Conflict* – bl.a. att stor fokus lagts på att rättfärdiga brittiska Försvarsmaktens roll i NATO på bekostnad av att fördjupa analysen av vunna erfarenheter mot olika framtidsscenario.²⁵

Att en relativt stor del av lärdomarna härrör till taktisk och stridsteknisk nivå bedömer jag inte utgör något avgörande hot mot uppsatsens syfte. Vid studier av en enskild, isolerad lärdom skulle nivåskillnaden utgöra ett oöverstigligt hinder men summan av lärdomar i detta arbete gör att den gemensamma operationen hamnar i fokus och lärdomarna pga. av sin generellt hållna karaktär kan kopplas till den operativa nivån.

Dessa samlade lärdomar kommer att kompletteras med övrig litteratur, som är av ögonvittneskaraktär. Speciellt då något särskilt behöver understrykas eller utvecklas. Litteraturen som skildrar kriget är omfattande och präglas av en förvånansvärd öppenhet. Det är min bedömning att arbetet ges objektivitet, beroende på att underlag hämtas från dels officiella källor kompletterat med underlag från en rad olika författare och skribenter. Därmed bedömer jag att enskilda individers personliga tolkningar kan överbryggas till stor del.

²⁵ Speller, I, Artikel i Defence and security Analysis, Volume 18, Number 4, December 2002, *Delayed Reaction: UK maritime expeditionary capabilities and the lessons of the Falklands conflict*, sid. 7

2. *Metod*

2.1 *Metodbeskrivning*

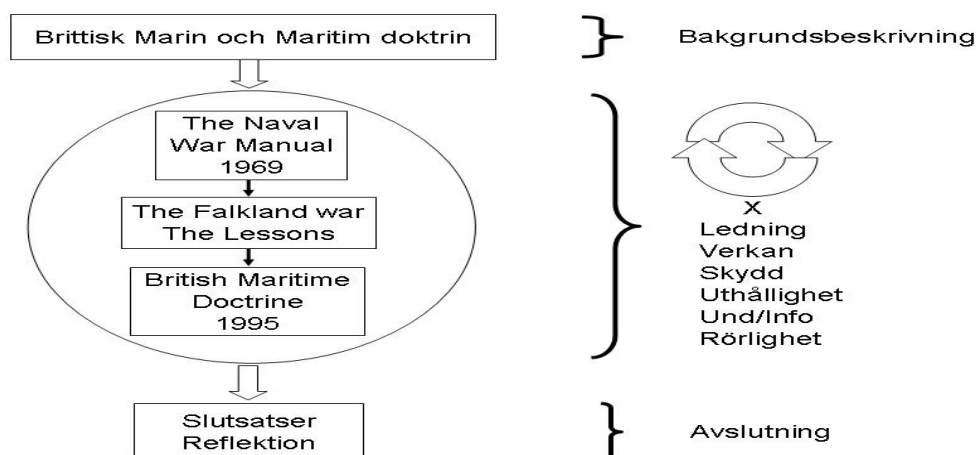
Att genomföra en jämförande undersökning kan naturligtvis ske på en mängd olika sätt. Syftet är som bekant i denna uppsats att undersöka huruvida lärdomarna från Falklandskriget implementerats *eller* i någon form påverkat utformningen av den brittiska maritima doktrinen efter kriget. Att systematisera lärdomarna kan göras på en rad olika sätt. Det beror på vilka mätpunkter man väljer och hur dessa presenteras samt på vilket sätt man önskar utnyttja den stora mängden lärdomar. Att mitt val fallit på de sex grundläggande förmågorna beror på att de dels är vedertagna begrepp²⁶ samt dels utgör sådana faktorer som har, är och sannolikt kommer att vara viktiga vid utformning, värdering och analys av egen och andras kapacitet. Jag finner således dessa vara av sådan karaktär att de på ett trovärdigt sätt dels kvalitetssäkrar arbetet och dels ger undersökningen en bredd, inom vilken frågorna kan besvaras och syftet uppfyllas.

I syfte att för läsaren erbjuda ett logiskt tillvägagångssätt och smidig kronologi väljer jag att dela upp resultatkapitlet enligt de sex grundläggande förmågorna. Under respektive förmåga kommer jag inledningsvis att kategorisera 1969 års doktrin – *The Naval War Manual* – därefter kategoriseras på samma sätt lärdomar från kriget och avslutningsvis 1995 års doktrin – *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*. På detta sätt kan läsaren inledningsvis skapa sig en uppfattning kring den doktringrund som britterna gick i krig på, därpå följer lärdomarna och avslutningsvis hur den senare doktrinen redovisar sakfrågan. Detta leder med logiskhet fram till eventuella slutsatserna som kan dras utifrån respektive grundläggande förmåga.

Slutsatserna från respektive grundläggande förmåga vägs samman i den avslutande resultatsammanfattningen. Ur denna sammanfattning hämtas underlag för den avslutande diskussion, som har direkt koppling till fråga 4. Ett helhetsgrepp kommer således att skapas kring huruvida lärdomarna påverkat doktrinen. Ledande för hela arbetet är de uppsatta frågorna, som presenterades i kapitel 1. Avslutningsvis redovisar jag mina personliga reflektioner kring arbetet och de dragna slutsatser och i samband med detta även ge förslag till fortsatt forskning.

Det sätt på vilket jag ovan beskrivit den valda metoden visualiseras i nedanstående figur. (figur 1)

²⁶ Författarens anmärkning: De valda begreppen är till sin natur grundläggande och detta resulterar i att jag anser de vara universella instrument för att kategorisera militära doktriner och lärdomar med anledning av att alla begrepp finns representerade, antingen i positiv eller negativ bemärkelse i alla väpnade konflikter.

Figur 1. Modell för schematisk beskrivning av vald metod.

Avsikten är att under kapitel 3 besvara frågorna 1, 2 och 3 uppdelat på respektive grundläggande förmåga medan fråga 4 besvaras under kapitel 4.

Det vore en oerhörd förenkling och direkt felaktigt av mig att påstå att endast lärdomarna från krig utgör påverkansfaktorer på doktrinens utformning och utveckling. Enär de är många och komplexa. Mitt syfte är inte att försöka leda läsaren mot den felaktiga uppfattningen att lärdomar från krig utgör grunden för det sätt på vilket de väpnade styrkorna agerar. Min avsikt är att undersöka om de dyrköpta lärdomarna tas tillvara och vägs in i den komplexa och dynamiska doktrinutvecklingsprocessen. Denna process är föremål för en egen studie och blir inte behandlade i denna uppsats.

2.2 Metodologisk utgångspunkt

Vid mina studier av detta problem har jag valt att förhålla mig till ett av de två huvudsakliga perspektiven. Den litteratur som uppsatsen baseras på utgår från en kvalitativ textanalys. Min uppfattning är att beskrivningen då erhåller en bredare helhet, som ökar förståelsen för problemet och de uppnådda resultaten jämfört med en kvantitativ ansats. Med detta tillvägagångs och förhållningssätt anser jag att de studerade doktrinerna och den därtill kopplade litteraturen sätts i främsta rummet på bekostnad av (i positiv bemärkelse) den förförståelse, och kanske till viss del förutfattade meningar som författaren har. I syfte att kunna genomföra den tänkta undersökningen krävs struktur i hur de två doktrinerna kategoriseras. De vunna lärdomarna måste likaså kategoriseras på samma sätt. En jämförelse blir annars svår att genomföra och slutsatserna blir svåra att dra om man endast gör punktnedslag i dokumenten. Den ram jag nyttjar mig av utgörs av de grundläggande förmågorna.²⁷(Presenteras närmare under pkt 2.3)

Med detta förhållningssätt anser jag mig funnit ett system, som skapar överskådlighet. Med de grundläggande förmågorna som grund kommer jag att kunna beskriva de förmågor som är vitala för de väpnade styrkornas utveckling, utbildning och utvärdering. Mot denna bakgrund anser jag mig ha skapat en användbar och trovärdig grund för att uppnå uppsatsens syfte. Alla

²⁷ Försvarsmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid. 44

tillvägagångssätt och metoder har risker. Risken med den valda metoden är att slutsatserna och den därpå följande diskussionen blir alltför generell. Detta faktum anser jag dock uppvägs av att slutsatserna kan komma att nyttjas för överspridning till organisationer, som har att verka i en annan tid och ett annat rum. Vid en alltför stor detaljeringsgrad riskerar slutsatserna endast vara applicerbara "här och nu".

2.3 *Mätpunkter*

Som mätpunkter i den kommande kategoriseringen kommer de grundläggande förmågorna, i enlighet med den svenska doktrinen, att nyttjas. Valet av dessa som mätpunkter baseras på att de är just vad de utger sig för att vara – grundläggande. De återfinns och finns representerade vid varje militär operation och kampanj. Andra mätpunkter/instrument finns (t.ex. krigföringsprinciperna) men i detta arbete kommer jag att nyttja mig av de grundläggande förmågorna, som här kommer presenteras och diskuteras. Syftet är att sätta varje enskild förmåga i den kontext jag avser nyttja dem i detta arbete. De två doktrinerna (beskrivna ovan) samt lärdomarna från Falklandskriget blir kategoriserade i enlighet med dessa grundläggande förmågor. De blir således analysverktyget för att ge arbetet struktur och överskådlighet. Det ger mig en ärlig chans att med bibehållen logisk tankekedja dra slutsatser mot bakgrund av syftet och frågorna med uppsatsen. Det är samtidigt av vikt att läsaren erhåller förståelse för hur dessa grundläggande förmågor kommer nyttjas som analysinstrument i detta arbete. Det som återfinns i svenska Försvarmaktens – *Doktrin för marina operationer* – vad avser beskrivning av de grundläggande förmågorna nyttjar jag som grund för den betydelse jag ålägger desamma i detta arbete.

De grundläggande förmågorna skall ses som den helhet i vilken övergripande behov och förmågor konceptuellt sammanfogas till det som krävs för att genom insats med militära resurser uppnå militärstrategiska, operativa och taktiska målsättningar. Grundelementen för strid – verkan, rörlighet och skydd kompletterat med ledning, underrättelser och uthållighet skapar underlag för hur de militära resurserna på ett optimalt sätt bör kombineras, samordnas och användas i syfte att på ett så resurs och kostnadseffektivt sätt som möjligt leverera effekt mot uppsatta målsättningar. Militär verksamhet vare sig det är på fältet, i luften eller till sjöss präglas av komplexitet och ofta även av stor osäkerhet. Mot bakgrund av denna komplexitet utgör de grundläggande förmågorna ETT verktyg för att förenkla beskrivningen och analysen av hur de militära resurserna skall nyttjas mot målsättningarna.²⁸

Ledning – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs ledning som:

En marin insatsstyrka kan tillhandahålla ledningsförmåga för såväl marina som maritima operationer. Den integrerade ledningen medger förmåga till ledning och insats i operationsområden till sjöss, vid öppen kust, i skärgårdar samt i större floder och floddeltan.²⁹

Denna definition utgör grunden för mitt förhållningssätt till begreppet – ledning. Begreppet inbegriper även faktorer kopplade till det personella planet. Ledningen syftar till att samordna inte bara de fysiska militära resurserna mot de uppsatta målen. Det handlar även om att samordna det mänskliga agerandet. I syfte att uppnå ledningsförmåga över tiden krävs stödsystem av olika art. Det krävs också förståelse för chefens avsikt och kunskap om de

²⁸ Försvarmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid 43f

²⁹ Ibid, sid 45

övergripande målen. Detta är särskilt viktigt då kommunikationslänkarna fallerar. Ömsesidigt förtroende mellan de olika ledningsnivåerna är således en viktig faktor för att skapa en sådan atmosfär där handlingsfriheten aldrig begränsas av utebliven kommunikation.

Verkan – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs verkan som:

Marinens stridskrafter egen eldkraft är stor, först och främst genom stridsfartygens och förbandens vapen och förmåga att föra med sig ammunition på egen köl. De marina stridskrafterna har inneboende i sina system möjligheter till graderad insats och verkan med precision. [...] Verkan kan åstadkommas såväl i maritima arenan som i de övriga arenorna.³⁰

Den inneboende möjligheten till verkan hos varje enskild marin enhet är stor. Det är dock av vikt att dessa verkansmöjligheter samordnas i syfte att inte bara erhålla maximal effekt i rätt tid och rum utan även ur ett psykologiskt perspektiv. Att skapa sig handlingsfrihet med effektiv verkan och samtidigt nedsätta motståndarens förmåga att påverka egna stridskrafter. Motståndarens vilja till fortsatt strid är också viktig. Så det övergripande syftet med verkan är att uppnå egna mål genom att bekämpa motståndaren och/eller reducera motståndarens förmåga till att bekämpa egna stridskrafter.

Skydd – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs skydd som:

Skydd innefattar förmåga till att bevara egen handlingsförmåga samt skydd för att inte ge motståndaren handlingsutrymme. Skydd omfattar egenskydd och skydd av objekt eller verksamhet. Skydd kan vara aktivt och passivt.³¹

Skydd är en av de riktigt grundläggande förmågorna som skapar förutsättningar för övriga förmågor. Det handlar om att öka den egna överlevnadsmöjligheten, att utöka den egna uthålligheten samt att skapa förutsättningar för egna verkanssystem som påverkar motståndaren. Allt i syfte att bibehålla handlingsfriheten och säkerställa att egna målsättningar kan uppnås. Skydd skall ses ur flera perspektiv. Det handlar inte enbart om att överleva fysisk bekämpning utan även till stor del om att undgå upptäckt i syfte att försvåra eller omöjliggöra bekämpning samtidigt som egna verkanssystem kan bringas till effekt. Det ständiga problemet alla militära chefer har att ta ställning till i svåra situationer är avvägningen mellan skydd och risktagning. Vid hög risktagning ökar sannolikheten för att egna enheter blir bekämpade medan vid högt skydd riskeras minskad rörlighet och begränsad effekt. Handlingsfriheten kan då gå förlorad.

Underrättelser/Information – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs underrättelser som:

Elektroniska spaningsmedel för underrättelseinhämtning i luften, över ytan och under ytan utnyttjade av enskilda enheter och i sammansatta stridsenheter skapar ett allsidigt beslutsunderlag. Informationen sänds mellan enheter och marina ledningscentraler i nära realtid och är en kompetent del i insatsförbandens organisation. Information delges, bearbetas och utväxlas emellan militära enheter och civila enheter.³²

I syfte att erhålla önskad effekt med det egna agerandet i tid och rum är underrättelser av synnerlig vikt. Att dessa underrättelser dessutom är av hög kvalitet och når de som behöver

³⁰ Försvarsmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid 45

³¹ Ibid, sid 45f

³² Ibid, sid 46

dem i nära realtid är en förutsättning för att rätt åtgärder skall kunna vidtas. Den gemensamma lägesbilden är således mycket viktig för att enskilda enheter och förband skall kunna agera samordnat. Det handlar inte enbart om den lägesbild som för stunden råder utan även om den bedömda kommande lägesbilden, som kan kräva omfall. Viktigt för bibehållande av den egna handlingsfriheten. Med rätt information skapas en gynnsammare förutsättning för chefer att fatta riktiga beslut. Förmågan att inhämta underrättelser är direkt avgörande för konstruktion av lägesbilden. En alltid rådande risk är den tid det tar att inhämta, bearbeta och därefter distribuera resultatet av underrättelseslaget så att det når dem som behöver det när de behöver det.

Uthållighet – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs uthållighet som:

I marina styrkor ingår normalt logistiskt stöd, inklusive reparations- och sjukvårdsresurser. Den aktionsradie och uthållighet detta stöd medför ger de enskilda marina enheterna en god självständighet och uthållighet, samt förmågan att logistiskt betjäna andra förband. [...] Aktionsdistansen förbättras genom tillgång till samverkande staters, egna eller inhyrda tankfartyg, underhållsfartyg och verkstadsfartyg. Fartygsbundet underhåll från bas till sjöss är ett viktigt element när operationer bedrivs utanför eget närområde.³³

Uthållighet är en viktig faktor. Med uthållighet i operationsområdet kan motståndaren över tid påverkas eller förhindras att verka. De åtgärder som vidtages för att erhålla uthållighet måste syfta till att inte bara säkerställa materiell uthållighet. Den personella uthålligheten är minst lika viktig. Den försörjningsförbindelse som byggs upp är således av yttersta vikt. Den skall säkerställa försörjning av drivmedel, allehanda tekniska beståndsdelar, som behövs för systemens uthållighet över tiden. Personalförsörjning, rotationer av personal, förstärkningspersonal mm är även viktiga faktorer inom ramen för uthållighet.

Rörlighet – I *Doktrin för marina operationer* beskrivs rörlighet som:

Marina styrkor kan förflytta sig hundratals nautiska mil per dygn över mer än två tredjedelar av jordens yta, vilket ger dem tillträde till de områden där huvuddelen av världens befolkning bor samt skapar möjlighet att påverka världshandeln över haven. Rörligheten medger att maritima styrkor kan sättas in från bortom horisonten, selektivt visa sig och skapa hot mot potentiella motståndare.³⁴

Rörlighet skall ses som mer än endast förmågan till förflyttning över stora ytor och områden. Rörligheten handlar inte bara om förflyttningen till operationsområdet utan även om att i området manövrera och positionera sina system, plattformar och förband i tid och rum så att maximal effekt erhålles mot uppfyllandet av de egna målsättningarna. Mot denna bakgrund är det viktigt att sätta den egna rörligheten i relation till motståndarens rörlighet och påverkansmöjlighet. Att ha ändamålsenliga plattformar som kan verka och röra sig över hela operationsspektrumet utan begränsningar skapar förutsättning för bibehållen handlingsfrihet och möjlighet att agera istället för att reagera på motståndarens agerande.

³³ Försvarsmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, sid 46

³⁴ *Ibid*, sid 45

2.4 *Validitet och reliabilitet*

Med validitet avses i enlighet med svenska nationalencyklopedin – ”den utsträckning i vilken ett mätinstrument mäter det som man avser att mäta.”³⁵ Två brittiska marina doktriner kommer att kategoriseras utifrån de sex grundläggande förmågorna. Likaså de brittiska lärdomarna från Falklandskriget. Problemet jag tampats med under arbetet med denna uppsats härrör sig till de mätpunkter jag valt att nyttja vid kategoriseringen av de båda doktrinerna samt de dokumenterade lärdomarna/erfarenheterna. Beroende på vilken ansats man tar kan tolkningsutrymmet påverkas i endera riktningen. Med anledning av att såväl de två doktrinerna som lärdomarna efter kriget kategoriseras på samma sätt (de sex grundläggande förmågorna) åstadkommer jag dock en god och rimlig förutsättning att kunna jämföra om de vunna lärdomarna i realiteten påverkat den brittiska doktrinen. Jag anser att enkelheten i kategoriseringen och den rikliga litteraturen medger en god validitet.

Med reliabilitet avses i enlighet med svenska nationalencyklopedin – ”pålitlighet hos uppmätta värden i ett experiment, vilket bekräftas genom att detta kan upprepas med likartat resultat”.³⁶ Reliabiliteten utgörs inte endast av den ovan nämnda pålitligheten utan även till stor del av användbarheten i de mätinstrument jag nyttjat mig av. De grundläggande förmågorna är ett mätinstrument som lämpar sig väl för en jämförande analys. De är inte nationellt särskiljande och unika utan istället universella till sin karaktär. Dock finner jag det vara värt att påpeka, och kanske även höja ett varnande finger, att resultatet kan komma att se annorlunda ut om man väljer andra mätinstrument/indikatorer. Denna eventuella skillnad till trots anser jag de valda mätinstrumenten vara av sådan kvalitet att de säkerställer giltighet för min jämförelse och att resultatet av en liknande undersökning skulle leda fram till likartade resultat. Jag anser således reliabiliteten i min undersökning vara god.

³⁵ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=338295&i_word=validitet, hämtad 2008-02-25

³⁶ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=0295662&i_word=reliabilitet, hämtat 2008-02-25

3. *Resultatdel*

3.1 *Inledning*

3.1.1 **Brittisk maritim doktrin**

Det brittiska imperiets geografiska spridning över världen förutsatte och krävde en stark flotta utifrån vilken – ” Her Majesty’s Navy, whereon, under the Good Providence of God, the wealth, safety and strength of the Kingdom so much depend ”³⁷

Under lång tid var den marina doktrinen en intern angelägenhet för den brittiska flottan. Fram till 1995 års utgåva av *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* var doktrinen hemligstämplad. Efter Sovjetunionens kollaps ökade behovet av att bredda doktrinen och i ett öppet forum involvera fler aktörer i den debatt, som sedermera resulterar i en doktrin. Förvisso finns naturligtvis sekretessbelagda nationella dokument med detaljerade anvisningar för taktiskt uppträdande alljämt kvar. Den övergripande doktrinen skall ses i en bredare kontext och innefattade handlingsregler kring hur de marina resurserna i stort skulle nyttjas för att stödja försvars, utrikes och säkerhetspolitiken.³⁸

Utvecklingen av den brittiska maritima doktrinen sträcker sig lång tid tillbaka. Jag tar i denna uppsats mitt historiska avstamp vid tidpunkten strax efter en milstolpe i den brittiska marina historien – Slaget vid Trafalgar 1805. Amiral Nelsons agerande resulterade i uppdaterade *Fighting Instructions* för den brittiska flottan daterade 1806. Dessa instruktioner har med intervall omarbetats för att passa sin samtid. I och med 1948 års utgåva inarbetades valda delar av dessa instruktioner³⁹ i *The Naval War Manual*. Reviderade och omarbetade utgåvor utgavs 1958 och 1969. Med 1969 års utgåva som grund utkämpade den brittiska expeditionstyrkan Falklandskriget 1982.⁴⁰

The Naval War Manual var en inre marin angelägenhet och därmed hemligstämplad fram till 1995 då den ersattes av *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*. I syfte att markera den obrutna linjen i doktrinens utveckling bär än idag publikationen beteckningen – *B.R. 1806*.⁴¹ *The Naval War Manual* innehåller mycket som i princip är aktuellt och tillämplbart även idag. Innehållet är generellt hållet och beskriver sådant som direkt eller indirekt har koppling till sjökrigföringens grundprinciper och således skulle kunna vara relevanta för kustnationer i besittning av en flotta.⁴²

The Naval War Manual syftade primärt till att utbilda sjöofficerare kring Storbritanniens ställning i världssamfundet, krigsmaktens organisation och ställning i Storbritannien samt i samverkan med allierade, samt i synnerhet om krigföringens principer och sjökrigföringens karaktär och natur.⁴³ Vitalt för den senare är att man kan lära sig mycket om sjökrigföring ur

³⁷ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 1-1

³⁸ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 11ff

³⁹ Det förhåller sig inte så att *Fighting instructions* upphörde att existera i samband med införandet av *The Naval War Manual*. De förekommer fortfarande, fast i form av taktiska detaljanvisningar för respektive förbandstyp. Se vidare Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 108

⁴⁰ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 12

⁴¹ B.R 1806 – British Regulations 1806

⁴² <http://www.navy.gov.au/spc/amd/html/sources.html>, hämtad 2008-03-06

⁴³ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 1-1

historien men för att omsätta dessa lärdomar till handling i en modern kontext krävs tanke, skarpsinne och framsynthet.⁴⁴

1995 i samband med publiceringen av *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* tog den brittiska Försvarsmakten steget från hemlighållen doktrin till en öppen bredare maritim doktrin. Den stora skillnaden, jämfört med *The Naval War Manual*, ligger i att 1995 års doktrin är:

Specifically concerned with the application of maritime power, as opposed to naval power. The difference is significant. Maritime power is inherently joint in nature. It emanates from forces drawn from all three Services, both sea and land based, supported by national and commercial resources, exercising influence over sea, land and air environments.⁴⁵

Med anledning av att den brittiska maritima doktrinen klev in i öppenhetens rum fördes en saklig diskussion kring syftet med doktrinen, vilken roll den spelade för de marina stridskrafterna, vilket värde den tillförde, vad den specifikt inriktade sig mot samt på vilket sätt den bidrog till de övergripande doktrinerna samt på vilket sätt doktrinen skulle läsas i syfte att på bästa sätt tillgodogöra sig innehållet och öka förståelsen för budskapet. Syftet är, som tidigare beskrivits, att introducera det maritima konceptet och sätta det i sin rätta kontext. Doktrinen skall utgöra den grundläggande bas på vilken all utbildning och taktisk utveckling skall vila. Wayne P. Hughes Jr. beskriver sammanhanget som -"Sound practice comes from sound doctrine, sound doctrine from sound tactical thought, and sound thought from a sound foundation of tactical theory."⁴⁶ Samtidigt skall den utgöra en rådgivande kunskapsbank för dem som har att fatta beslut om politisk inriktning av den brittiska försvarsmakten. Doktrinen skall läsas och förstås som ett övergripande dokument, som på intet sätt är skilt från de förmågespecifika instruktionerna. Dessa skall ses som en naturlig förlängning på doktrinen.⁴⁷

Detaljer kring doktrinernas innehåll återkommer jag till senare i detta kapitel. Först en kortfattad beskrivning av Falklandskrigets förlopp i syfte att öka förståelsen för de lärdomar, som senare kommer att redovisas.

3.1.2 Falklandskriget 1982

Argentinska styrkor invaderade Falklandsöarna 2 april 1982. Dagen därpå invaderades South Georgia. Invasionen väckte reaktioner och retoriskt motstånd i omvärlden. FN:s säkerhetsråd enades om och fastställde resolution 502⁴⁸ med uppmaningen om tillbakadragande och att en fredlig lösning skulle komma till stånd. Intensiva diplomatiska förbindelser vidtog. Brittiska regeringen visade vilja att rätta sig efter resolutionen. Parallellt vidtog de en militär styrkeuppbyggnad och förberedelser för att vid behov återta öarna med våld. Styrkeuppbyggnad var dessutom ett viktigt inslag som visade den brittiska viljan i de diplomatiska förhandlingar som initierats. Öarna skulle återtas med våld om så skulle bli

⁴⁴ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 1-2

⁴⁵ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 13f

⁴⁶ Hughes, W (2000), *Fleet Tactics and Coastal Combat- second edition*, sid 223

⁴⁷ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 11f samt 15

⁴⁸ För vidare läsning och fördjupning kring innehållet i säkerhetsrådets resolution 502 hänvisas till följande länk: <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/435/26/IMG/NR043526.pdf?OpenElement>, hämtad 2008-03-07

nödvändigt. Tre dagar efter den argentinska invasionen avseglade en stor del av vad som skulle bli den brittiska expeditionsstyrkan mot södra Atlanten.⁴⁹

Under löpet av fortsatt diplomati proklamerades den 12 april en *Maritime Exclusion Zone* (MEZ) runt öarna i första hand riktad mot argentinska marina enheter. 25 april återtog ögruppen South Georgia. En viktig psykologisk seger för britterna samtidigt som en ankringsplats erhöles i närheten av operationsområdet. Den 30 april proklamerades en utökning av MEZ till *Total Exclusion Zone*. Alla Argentinska fartyg skulle bli föremål för attack om de uppehöll sig i den proklamerade zonen eller i dess omedelbara närhet. De pågående förhandlingarna om en fredlig lösning av konflikten strandade och det stod klart att britterna skulle bli tvungna att återta öarna med våld.⁵⁰

Falklandsöarna befinner sig ca 7000 nautiska mil sydväst om de brittiska öarna samt ca 3000 nautiska mil söder om ön Ascension, som efter överenskommelse med USA, användes som *Joint forward operating Base*. En omfattande och produktiv samverkan mellan de olika försvarsgrenarna, handelsflottan, de många brittiska varven och kommersiella hamnarna, försvarsdepartementet och den brittiska försvarsindustrin bäddade för sammansättning av styrkan, den snabba deployeringen av densamma samt försörjningen över tiden. Totalt deltog närmare 110 fartyg i operationen. En massiv logistisk operation möjliggjorde att styrkan kunde operera utan större avbrott under hela kampanjen. Detta får ses som en avgörande framgångsfaktor.⁵¹

Stridigheterna eskalerade. En vändpunkt inträffade i början av maj månad då *HMS Conquerer* sänkte den argentinska kryssaren *Belgrano*. En taktisk seger, som dock var nära att utvecklas till ett politiskt nederlag. Resultatet blev dock att den argentinska flottan drogs tillbaka till Argentina och utgjorde under resterande del av kriget inget hot mot den brittiska styrkan. Däremot ur ett brittiskt perspektiv utgjorde det argentinska flygvapnet ett stort hot. De argentinska piloterna stred med stort mod och förorsakade den brittiska styrkan flertalet svåra förluster. Bland annat sänktes *HMS Sheffield* den 4 maj.⁵²

Fram till mitten av maj hade den brittiska styrkan uppfyllt två av sina tre huvuduppgifter: Deployeringen av en robust styrka till operationsområdet samt etableringen av kontroll till sjöss i operationsområdet. Nästa steg utgjordes av att landsätta markförband i syfte att återta öarna. Som brohuvud valdes San Carlosbukten. Valet motiverades med att underrättelser gett vid handen att platsen var svagt försvarad och svår att förstärka landvägen.⁵³

Den 20 maj påbörjade landstigningsstyrkan förflyttningen mot San Carlosbukten. Under natten påbörjades själva landstigningen. Under ett antal dagar skedde styrkeuppbyggnad vid brohuvudet under häftiga motanfall från det argentinska flygvapnet. Britterna förlorade såväl fartyg som manskap under de påföljande dagarna men det argentinska flygvapnet betalade ett högt pris i antalet nedskjutna flygplan. Efter nästan en vecka avtog de argentinska motanfallen och slaget om San Carlos var vunnet.⁵⁴

⁴⁹ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 5

⁵⁰ Ibid, sid. 5ff

⁵¹ Ibid, sid. 6

⁵² Ibid, sid. 7

⁵³ Ibid, sid. 7

⁵⁴ Ibid, sid. 9

Nästa stora mål var Port Stanley. I syfte att skydda framryckningen mot Stanley genomfördes ett anfall mot Darwin och Goose Green. Syftet var att skydda flanken på den stundande framryckningen. Samtidigt gavs britterna en möjlighet att utvärdera motståndarnas *fighting skills*. Därefter vidtog den besvärliga och långa marschen över oländig terräng mot Stanley. Huvuddelen av marschen skedde till fots pga. bristande tillgång på helikoptrar. För att bibehålla momentum och tempo i framryckningen förflyttades dock delar av styrkan sjövägen samtidigt som risken för argentinska motanfall minimerades.⁵⁵

Slaget om Port Stanley inleddes natten mellan 11 och 12 juni genom att de höjder som omger Stanley säkrades. Motståndet var stundom hårt men i samverkan med eldunderstöd från land- och fartygsbaserat artilleri intogs höjderna. Natten mellan 13 och 14 juni inleddes sista fasen - anfallet mot Stanley. De brittiska markstyrkorna gjorde dock halt vid stadens utkanter och erhöll order om att endast öppna eld i självförsvar. Strider i staden och bland civilbefolkningen ville undvikas. 14 juni kapitulerade den argentinska garnisonen.⁵⁶

Vid tidpunkten för denna konflikt bestod den brittiska militära huvuduppgiften att inom ramen för NATO möta och parera det Sovjetiska hotet i Europa och i de Atlantiska farvattnen. Denna bakgrund präglar naturligtvis analysen och identifieringen av lärdomarna. Många lärdomar sågs inte som relevanta av den brittiska försvarsmakten eftersom Falklandsinsatsen sågs som en unik och begränsad insats. Men lärdomarna är likväl av stor vikt eftersom de utgör de första lärdomarna av strid i vad de betraktar som:

The Campaign provided the Royal Navy's first experience of battle in the missile age. At San Carlos British forces undertook the first large-scale amphibious operation for many years. And in the land battles for Port Stanley they experienced an infantry battle at brigade strength and in extreme weather conditions.⁵⁷

De nedan redovisade lärdomarna kompletteras och nyanseras med underlag från övrig litteratur. Att ignorera de lärdomar man kan dra efter en väpnad konflikt kan och är sannolikt direkt kontraproduktivt eller som Dunn skriver i *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*:

When all is said and done, the lesson of the Falklands is that lessons from history must be learned – not briefed, heard, read or debated, nor optimized, bulletized, sanitized, or summarized – but learned. As Santayana wrote – and has been quoted to the point of exhaustion (yet in vain, it seems), bad history repeats itself when lessons are not learned.⁵⁸

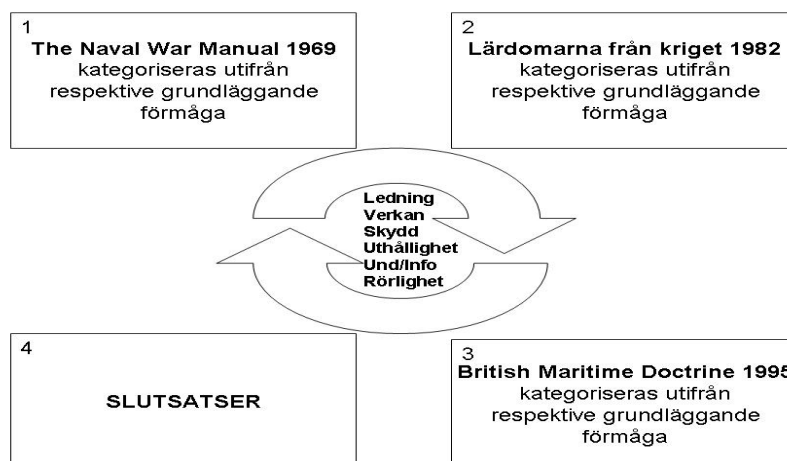
Med ovanstående som grund övergår arbetet nu i en kategorisering av *The Naval War Manual*, lärdomarna från kriget samt *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* utifrån de sex grundläggande förmågorna - *Ledning, Verkan, Skydd, Uthållighet, Underrättelser/Information samt rörlighet*. Se nedanstående modell.

⁵⁵ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid 10

⁵⁶ Ibid, sid. 12

⁵⁷ Ibid, sid. 15

⁵⁸ Dunn, P i Watson, B W & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 133

Figur 2. Schematisk modell som beskriver tillvägagångssättet

3.2 *Ledning*

3.2.1 **The Naval War Manual 1969**

The *Naval War Manual* beskriver hur den brittiska flottan organiserades ur ett ledningsperspektiv samt vilket förhållningssätt cheferna och personalen skulle ha till ledning, ledarskap, centraliserad styrning samt decentraliserat genomförande mot övergripande målsättningar. Dessa förhållningssätt utgjorde en plattform för framgångsrik ledning oavsett nivå, försvarsgren samt typ av operation.⁵⁹

Att ledningen av enheter och förband skulle utövas av kompetenta ledare framhövdes som en viktig framgångsfaktor. Centraliserad styrning beskrevs som viktigt ur två perspektiv. Dels vid framtagandet av en helhetsplan som strävar mot gemensamt övergripande mål, dels då behov av ominriktning av planen eller målsättningarna är nödvändig. Det senare i synnerhet då förutsättningarna förändras eller oförutsedda händelser ser dagens ljus. Förmågan till decentraliserat genomförande förklaras vara av stor vikt eftersom en chef skall ha blick för helheten och inte klarar utöva personlig kontroll över större styrkor. Underställda chefer skulle tillåtas egna initiativ i syfte att bibehålla handlingsfriheten och agera på uppdykande situationer eller möjligheter. Initiativ uppmuntrades och skulle ses som mycket fördelaktigare än inaktivitet.⁶⁰

I syfte att säkerställa effektiv ledning beskrevs följande ledningsprinciper som viktiga. Chefens målsättning och den metod han avser nyttja för dess uppfyllande skulle vara tydlig för alla i organisationen. Varje enhet skulle ha säkerställt att relevant information om egna förband och motståndaren fanns tillgängligt i syfte att kunna verka mot uppfyllande av chefens mål. Varje enhet skulle säkerställa att chefen hölls informerad om händelseutvecklingen och eventuella förändringar i dispositionen. Samverkan med andra förband var av vikt. All kommunikation skulle säkerställas med adekvata sambandssystem.⁶¹

⁵⁹ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 9-1

⁶⁰ *Ibid*, sid 9-1

⁶¹ *Ibid*, sid 9-2

Den fredstida indelningen av den brittiska flottans ledning utgick från *Admiralty Board of the Defence Council*. Detta råd fastställde hur Flottan skulle organiseras samt utsåg Flaggmän som å rådets vägnar utövade den direkta ledningen över de olika delarna i organisationen.⁶²

Den maritima ledningen i krig kunde variera beroende på hur omfattande kriget var. I fall av storkrig skedde ingen strikt nationell ledning eftersom den brittiska flottans ledning då skulle inordnas under den allierade ledningen inom ramen för NATO. Vid en mindre konflikt, som endast berörde de brittiska stridskrafterna avdelade man förband ur den fredsmässiga organisationsstrukturen till ändamålsenliga *Task Forces* och *Task Groups*.⁶³

Ledning av maritima operationer skulle ske från den plats ifrån vilken chefen bäst kunde hålla sig informerad kring egna och motståndarens styrkor. Med anledning av den stora mängd personal, som åtgick för att bearbeta och presentera detta underlag för chefen, slogs fast att den bästa ledningsplatsen sannolikt var landbaserad. Detta underlättade koordineringen med sidoordnade förband och försvarsgrenar samtidigt som chefen med sin stab gavs ökad möjlighet till operativ planering. Den taktiska ledningen av fartygen delegerades till *Task Force Commander*.⁶⁴ Utövandet av den operativa ledningen skulle i princip ske i enlighet med tre grundprinciper. Förbanden till sjöss opererade i enlighet med – *The Common Doctrine for The Navy*⁶⁵. Vidare utgavs order och instruktioner till antingen Flottan eller specifikt till en *Task Force*. Order var obligatoriska medan instruktionerna utgjorde kompletterande riktlinjer. Initialt leddes operationen med skrivna order. Dessa kompletterades via tillgängliga kommunikationsnät. Dessa nät skulle vara dimensionerade för att förmedla order och instruktioner, som ledde till målsättningen. Vid amfibieoperationer kommer ledningsskifte att ske beroende på i vilken fas operationen befann sig. Inledningsvis leddes den via den sjögående *Task Force* chefen. Då amfibiestyrkan är etablerad i land övergick ledningen till den markoperativa chefen. Vad avser ubåtsoperationer skedde ledning av dessa i princip alltid från landbaserad ledningscentral. Vid enstaka tillfällen och under speciella omständigheter kunde ubåtar avdelas till annan chefs ledningsorganisation.⁶⁶

Chefens ledarskap beskrivs i *The Naval War Manual*, som oerhört viktigt. Moralen inom stridskrafterna identifierades som den enskilt viktigast framgångsfaktorn i krig. Moral, utbildning och disciplin är direkt sammanlänkade och nivån på desamma är direkt beroende på ett sunt och effektivt ledarskap.⁶⁷

3.2.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

Krigskabinettet med sin sammansättning av ministrar verkade mot ett säkerställande av att den diplomatiska, ekonomiska och militära policyn hölls uppdaterad och att de olika maktmedlen koordinerades på ett för operationen optimalt sätt. För den militärstrategiska ledningen resulterade detta i att tydliga handlingsregler erhöles utan att operationen

⁶² Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 9-2

⁶³ Ibid, sid 9-3

⁶⁴ Ibid, sid 9-4

⁶⁵ *The Common Doctrine for The Navy* är likställt med det britterna kallar *Fighting Instructions* och utgörs av hemliga riktlinjer och stående order. Den svenska motsvarigheten skulle kunna sägas vara respektive förbands eller förmågas taktiska anvisningar.

⁶⁶ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 9-6f

⁶⁷ Ibid, sid 22-1

detaljstyrdes från London. Denna relativt korta befälskedja möjliggjorde snabb reaktion på uppkomna händelser och de behov, styrkan i södra Atlanten önskade uppfylla. Den dubbelriktade förbindelsen mellan Försvarsdepartementet och det militära högkvarteret var viktig. Inte bara i syfte att kunna ge korrekta politiska beslut och politisk styrning utan även i syfte att leverera kvalitetssäkrat beslutsunderlag så att korrekt beslut och styrning kan ges.⁶⁸ Detta arrangemang är inte helt okontroversiellt och kritiker finns. Cordesman och Wagner skriver i sin bok - *The Lessons of Modern war (Volume III), The Afghan and Falklands Conflicts* – att:

the Falklands conflict again demonstrates that although central management of basic policy decisions affecting a conflict can occur from a capital or remote central command, a command cannot actually "fight" a war which is physically separated from the actual area of operations.⁶⁹

I likhet med många andra konflikter var god kommunikation en nyckelfaktor. I syfte att etablera politisk kontroll över krigföringen och möjliggöra militärstrategisk ledning krävdes anpassade sambandssystem. Vid operationer på detta avstånd från politisk och strategisk ledningsnivå framstod behovet av satellitsambandssystem som essentiellt. Sambandssystemen skulle vara så dimensionerade att signaltrafiken inte blev en begränsning.⁷⁰

Vid konflikter av denna natur och karaktär, som i princip låg utanför det som de brittiska väpnade styrkorna var avsedda för framstod den inbyggda flexibiliteten i organisationen, det nära samarbetet med en bred nationell försvarsindustri som oerhört viktiga. Snabba lösningar på hastigt uppdykande problem kan då lösas på ett tidseffektivt sätt.⁷¹

I operationsområdet var tillgången på goda ledningsplattformar, i detta fall de båda brittiska hangarfartygen, av stor betydelse inte bara för kommunikationen mellan styrkan och hemlandet utan även för att leda flyg mot markmålbeväpning och för ledning av luftskyddet. Den säregna karaktären i operationsområdet och dess avsaknad av skyddande terräng gjorde dessa plattformar mycket sårbara. Det fick svåra konsekvenser för ledningsförmågan. Behovet av rörliga ledningsplattformar var stort och lärdomen var att de måste ges ökat egenskydd för att kunna verka och lösa sina uppgifter.⁷²

Till skillnad från de argentinska motståndarna lyckades britterna betydligt bättre samla sig under en enad politisk ledning med tydliga målsättningar och en militär ledningsstruktur som satte den gemensamma operationen i fokus. Detta kopplat till den brittiska professionalismen skapade förutsättningar för framgång. Cordesman & Wagner fortsätter:

Another lesson of the conflict is that the British reinforced their professionalism with a unified command and with a heavy emphasis on joint operations and inter-service cooperation. The value of such an approach to managing modern war has been a key lesson of every conflict since the beginning of World War II.⁷³

⁶⁸ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 15f

⁶⁹ Cordesman, A & Wagner, A (1990), *The Lessons of Modern war (Volume III), The Afghan and Falklands Conflicts*, Sid. 351f

⁷⁰ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 15f

⁷¹ Ibid, sid. 24

⁷² Ibid, sid. 19f

⁷³ Cordesman, A & Wagner, A (1990), *The Lessons of Modern war (Volume III), The Afghan and Falklands Conflicts*, Sid. 351

English & Watts konkluderar i sin bok - *Battle for the Falklands (2) Naval Forces* – att den brittiska expeditionstyrkan vann en övertygande seger berodde på att alla delar av den brittiska styrkan, land, sjö och luft, helt enkelt var bättre utbildade, bättre motiverade och sist men inte minst hade en bättre ledningsstruktur.⁷⁴

3.2.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

Den hierarkiska indelningen av ledningsnivåer, politisk (*Grand strategic*) till taktisk, vid planering och genomförande av militära insatser/operationer åskådliggjordes, och dess nödvändighet påtalas för att få en tydlighet kring vad den militära operationen skulle uppnå. Det är en indelning med tydlig ansvarsfördelning mellan de olika nivåerna. Det förtydligas dock, beroende på konflikten eller krigets art, att skiljelinjerna mellan de olika nivåerna kan variera eller till och med synas obefintliga.⁷⁵

Sedan Falklandskriget har det internationella samarbetet ökat och doktrinen ägnar avsevärd plats åt att till skillnad från *The Naval War Manual* sätta fokus på den nya tidens multinationella prägel vad avser organisationen av maritima insatsstyrkor. Det tidigare fokuset på *Joint* kompletteras i och med denna doktrin med *Combined*.⁷⁶

Ledningen av maritima operationer i de moderna komplexa och flerdimensionella miljöerna kräver robusta, flexibla och ändamålsenliga ledningsprinciper och ledningssystem. En förstärkning av principerna kring centraliserad inriktning och decentraliserat genomförande skapar förutsättningar för handlingsfrihet inom ramen för en operation.⁷⁷

Den brittiska nationella ledningsstrukturen utgick från Försvarsministern, som inför parlamentet ansvarade för Försvarsmakten. I denna utövning stöddes ministern av *The Defence Council*, med *Chief of the Defence Staff* som rådgivare. Försvarsgrenscheferna ingick i *The Defence Council* och de är dessutom individuellt ansvariga vad avser ledning, effektivitet och moral i sin respektive försvarsgren. Vid nationellt igångsatta operationer utsåg *Chief of the Defence Staff* en *Joint Commander* samt en *Joint Force Commander*, som var den som på plats kom att leda operationen. *Task Organizations* med centraliserad inriktning och decentraliserat genomförande skulle nyttjas som grund vid nationella insatser.⁷⁸

Framgångsrik ledning byggde på effektiva sambandssystem. De moderna globala kommunikationssystemen möjliggjorde effektiv ledning på stora avstånd. I syfte att inte lägga sin framgång i händerna på sambandssystem påtalades vikten av att alla chefer skulle ha förståelse för högre chefers avsikter, doktrinernas innebörd och andemening så att operationen fortskred i önskad riktning vid utebliven sambandslänk. Skydd av egna ledningssystem och ledningsplattformar var av yttersta vikt eftersom operationernas framgång vilade på effektiv ledning. Det handlade inte enkom om fysiskt skydd av plattformarna utan om hela ledningsinfrastrukturen samtidigt som åtgärder skulle vidtas för att nedbringa motståndarens förmåga till ledning.⁷⁹

⁷⁴ English, A & Watts, A (1983), *Battle for the Falklands (2) Naval Forces*, sid. 32

⁷⁵ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 42

⁷⁶ Ibid, sid. 131ff

⁷⁷ Ibid, sid. 117

⁷⁸ Ibid, sid. 130f

⁷⁹ Ibid, sid. 135ff

I likhet med *The Naval War Manual* påtalades kopplingen mellan effektiv ledning och ledarskap. 190 år efter Trafalgar framhövdes fortfarande Nelsons personliga egenskaper som en måttstock på effektivt och karismatiskt ledarskap. En ledare skulle inte låta sig styras av omständigheterna. Situationen de befann sig i skulle istället utnyttjas till egen fördel. Den utvecklingen, som över tiden skett, vad avser personliga ledaregenskaper samt hur väpnade konflikter påverkade individer gavs adekvat utrymme i 1995 års utgåva av doktrinen. En ökning av och större fokus kring sådant som kunde försämra förbandens stridsvärde och chefernas förmåga till effektiv ledning beskrevs.⁸⁰

3.2.4 Slutsatser – Ledning

Vid en jämförelse av de båda doktrinerna med lärdomarna som bakgrund finner man att likheter fanns. I 1969 års utgåva beskrevs indelningen av Flottan utifrån i huvudsak två scenarion. Med anledning av att Sovjetunionen och dess allierade utgjorde det dimensionerande hotet avsågs ledningsfunktionen av Flottan och de maritima styrkorna underordnas NATO i fall av storkrig. Vid de tillfällen då begränsade konflikter bröt ut avsågs de maritima styrkorna sammansättas med förmågor som passade den för stunden rådande situationen, s.k. *Task Forces* under ledning av en flaggman. Falklandskriget var ett tydligt exempel. Krigskabinettet höll policyn uppdaterad och koordinerade de olika maktmedlen. En kort befälskedja med dubbelriktad kommunikation kunde snabbt hantera planering och genomförande. I syfte att uppnå resultat drogs lärdomen att ansvarsfördelningen mellan de olika ledningsnivåerna var viktig. Det tidigare fokuset på gemensamma operationer utvidgades till att omfatta gemensamma operationer i en multinationell kontext.

Chefens ledarskap beskrevs som en nyckel till framgång. I 1969 års utgåva beskrevs att chefens ledarskap syftade till att skapa en professionell anda baserad på högt stående moral, överlägsen utbildning och en god disciplin. Förändringarna i 1995 års utgåva hade föga förändrats. Ledarskapet var fortsatt ett viktigt element inom ramen för ledning. Den nya tidens *touch* präglade dock beskrivningen. Upprätthållandet av disciplin hade i mångt och mycket bytts ut till förmån för beskrivning av den värdegrund som skulle prägla de väpnade styrkorna. Falklandskriget stärkte britterna i den tidigare övertygelsen om ledarskapets centrala roll.

Med anledning av det dimensionerande sovjetiska hotet och NATO:s centrala roll som säkerhetsgarant ansågs i 1969 års utgåva av doktrinen att den huvudsakliga uppehållsplatsen för chefen och hans ledningsstöd skulle vara landbaserat. Tydlig målsättning, god information om egna och motståndarens förband samt att chefen genom kommunikation ständigt hölls informerad om händelseutveckling och förändringar. Dessa tillsammans skapade grundläggande ledningsprinciper enligt vilka striden leddes. Falklandskriget visade på vikten av chefens närvaro på och i operationsområdet. Detta förstärktes i 1995 års utgåva av doktrinen där dessutom vikten av god kommunikation utgjorde ett grundläggande element för god och effektiv ledning. Att kommunicera sin avsikt och tydligt definiera ramar till underställda chefer påtalades som mycket viktigt i syfte att kunna bibehålla initiativ och handlingsfrihet. Falklandsexemplet visade på att såväl vetskap om högre chefs avsikt och intention samt tillgången till ett tillförlitligt sambandssystem var viktigt. Skillnad från 1969 års utgåva var vikten av att vid större gemensamma operationer ha tillgång till autonoma och väl skyddade ledningsplattformar. 1995 års utgåva av doktrinen förtydligade ytterligare

⁸⁰ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 140ff

behovet av att dessa plattformar skulle vara så utformade att de kunde hantera ledning av en lång rad förmågor i alla typer av förhållanden.

Centralt i de båda doktrinerna och ytterligare stärkt av de många lärdomar Falklandskriget gav är principen kring den centrala styrningen av militära operationer vad avsåg målsättning och planering medan genomförandet skulle styras av ett decentraliserat förhållningssätt. Lärdomarna cementerade den redan befintliga uppfattningen i detta ärende.

3.3 *Verkan*

3.3.1 **The Naval War Manual 1969**

Hoten från Sovjetunionen och dess allierade var dimensionerande och med anledning därav var de brittiska verkansdelarna och det taktiska/stridstekniska förfaringsättet utvecklade för att möta sovjetiska flottan i Nordatlanten.⁸¹ Som svar mot detta hot inriktades den brittiska flottan mot att jaga ubåtar i samverkan med långräckviddiga övervaknings/ubåtsjakt flygplan, bedriva ubåtsjakt med ytfartyg i kanaliserande sund (ex. Gibraltar), minera utfarterna från fientliga hamnar och baser samt genomföra framskjuten underrättelseinhämtning med ubåtar.⁸²

Mot bakgrund av den hotbedömning, som gjordes inför varje operation genomfördes en analys av vilka egna verkansdelar som skulle ingå i operationen. Att slå mot de identifierade sårbarheterna hos motståndaren med adekvata verkansdelar skapade förutsättning för framgång. Om de egna begränsningarna visade sig för svåra skulle det leda till en ominriktning av målsättningarna. Det handlade om att sammansätta en balanserad styrka, i syfte att tillfoga motståndaren större skada än motståndaren kunde tillfoga egna styrkor. Om, å andra sidan, målsättningen var av yttersta vikt för övergripande mål kunde brittiska flottan tillåtas ta strid på ogynnsamma villkor. Verkan skulle om möjligt inriktas mot de resurser, platser, råvaror, industrier och den infrastruktur som var av strategisk vikt för motståndaren. Detta skulle direkt påverka viljan och förmågan att fortsätta det väpnade motståndet.⁸³

Vid uppkomsten av ett begränsat krig har britternas erfarenhet från tidigare visat att en snabb amfibieoperation mot motståndaren var en nyckel till framgång. Med anpassade medel erhöles snabb verkan och därigenom begränsades och förhindrades eskalering.⁸⁴

Det sätt på vilket en maritim operation kunde understödja landkrig utgjordes av följande verkansdelar: Genomförandet av en amfibieoperation, tillhandahållande av understöd från marint flyg samt tillhandahållande av adekvat sjöbaserat artilleri.⁸⁵ Fördelarna, enligt doktrinen, med fartygsbaserat artilleri utgjordes av att eldunderstöd kunde levereras intill dess markförbanden erhållit eget artilleri. Havet medgav rörlighet vilket gjorde att eldunderstödsenheter snabbt kunde förflyttas för att ge understöd på annan plats samt det faktum att det fartygsbaserade artilleriet vanligen var grövre än det lätta artilleri markförbanden initialt medförde. I de fall hangarfartyg ingår i styrkan kunde dessutom

⁸¹ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 14-10

⁸² Ibid, sid. 14-11

⁸³ Ibid, sid. 13-5f

⁸⁴ Ibid, sid. 16-1

⁸⁵ Ibid, sid. 17-1

fartygsförbanden tillhandahålla flygunderstöd i form av *Close air support (CAS)*, slå mot motståndarens *Lines of Communication (LOC)*, slå mot centrala mål samt ge indirekt stöd genom att slå mot motståndarens flygstridskrafter.⁸⁶

För den brittiska flottan var skyddet av handelstonnage en uppgift, som sedan lång tid varit av existentiell karaktär. Att utifrån det perspektivet verka för att förhindra motståndarens handelstonnage att nå sina destinationer känns naturligt. Det fanns således uppgifter för flottan att anfälla fartyg i hamn och de hamnfaciliteter som är nödvändiga för dem. Vidare skulle en motståndare förnekas tillgång till neutralt handelstonnage, vilket medförde blockad av hamnar.⁸⁷

För att erhålla multiverkan med fartygsstyrkorna till sjöss sammansattes de av olika typer av fartyg i syfte att få en kollektiv multifunktionell förmåga över hela förmågespektrat. Konceptet kallades för – *Balanced Forces*.⁸⁸

3.3.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

Den effekt sänkningen av *Belgrano* gav var omfattande. En enkel insats vände förhållandena. Argentinska flottan förhöll sig passiv under resterande del av konflikten. Hotet en ubåt utgör kunde fullständigt lamslå en motståndare. Komplementet som *Naval Gunfire Support (NGS)* utgjorde var av vital betydelse för landoperationerna. En klar lärdom var att det fortsättningsvis var av stor betydelse att fartyg i en expeditonsstyrka var utrustade med artilleri av tillräcklig kaliber i syfte att ge markförband eldunderstöd. Att alla oavsett grad och befattning hade grundläggande förmåga i att begära eldunderstöd var en viktig lärdom och av stor betydelse för markoperationerna.⁸⁹ *Naval Gun Fire Support* visade sig vara av särskild vikt då några större mängder landbaserade understödsvapen ej kunde medföras.⁹⁰ Åskådliggörs genom följande kommentar från en fartygschef som under kriget levererade eldunderstöd:

Vår kanon kunde åstadkomma blodbad bland små grupper av truppbefästningar om elden leddes av en eldobservatör. Detta är nyckelfrågan. Att skjuta blint efter målkoordinater utan korrekationer av en eldobservatör leder mera till avskräckning om man inte har tur.⁹¹

Konstruktionsmässigt skulle plattformarna vara konstruerade för att kunna upprätthålla full operativ förmåga i alla vatten under alla väderförhållanden. Storleken på plattformarna var således av betydelse.⁹²

Sjökrigsdelen under Falklandskriget begränsades till ett fåtal insatser mot mindre argentinska patrullbåtar och civila fartyg. Det fanns således inte omfattande underlag för analys av sjömålsrobotarnas funktionalitet. Det fåtal som avfyrades fungerade, dock mot mål som inte hade förmåga till avancerat självförsvar. Lärdomen var dock att man inte skall sätta övertro

⁸⁶ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid. 17-4f

⁸⁷ Ibid, sid. 18-2

⁸⁸ Ibid, sid. 19-1, Genom att sammanfoga flera förmågor i samma styrka erhålls en helhetsförmåga som tillgodoser vad doktrinen beskriver som – *Mobility, Striking Power, Defence against all threats and Accomodation and Habitability*.

⁸⁹ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 17

⁹⁰ Ibid, sid. 23

⁹¹ Craig, C (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, Sid. 73-74

⁹² The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 19

till sjömålsrobotarnas allenarådande status utan de fungerade bäst i kombination med sjöburet artilleri.⁹³ Allsidighet var mer eftersträvarvärt. Det fanns en uppenbar fara av ett ensidigt förhållningssätt (att endast utvecklas mot att möta ett hot på en förutbestämd plats).⁹⁴

Vid *HMS Conquerers* anfall mot *Belgrano* nyttjades de gamla torpederna i enlighet med gammal taktik. Att så skedde kunde bero på flera omständigheter. Misstro mot de nya obeprövade *Tigerfish* torpederna eller helt enkelt vetskap om att de inte var designade för fartyg med gamla pansarskrov. Fartygschefen Commander Chris Wreford-Brown berättade:

I decided I would attack the cruiser, aim to get within 2000 yards range of her, on her beam, and I would fire a salvo of the older Mark 8 torpedoes because they had bigger warheads and therefore a better chance of penetrating the warship's armour plating and anti-torpedo bulges⁹⁵

Vid analysen av de nyttjade vapensystemen var det viktigt att komma ihåg att det inte enbart handlade om att mäta effektiviteten baserat på antal avfyrate skott utan flertalet faktorer skulle också vägas in i analysen. Upptäcktsavstånd, eldöppningsavstånd, väderförhållanden, målets radarmålarea, vilka ECM alternativ man nyttjade etc. Resultatet kunde då bli något helt annat.⁹⁶ Det intressanta under denna konflikt var det stora antalet högteknologiska vapen som nyttjades. Resultatet enligt Ruhe i Watson & Dunns bok *Military lessons of the Falkland Islands war – views from The United States* visar på vapnens offensiva fördelar kontra defensiva. De brittiska förlusterna understeg vida de argentinska.⁹⁷ Behovet av kraftfullare *Rules of Engagement* ökade i takt med nyttjandet av högteknologiska vapen. Erfarenheten var att den katalog med handlingsregler en styrka har att rätta sig efter redan från början bör vara av sådan karaktär att begränsningarna minimerades.⁹⁸

3.3.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

De brittiska militära förbanden och i synnerhet de maritima kunde användas på tre direkt särskiljande sätt. Inledningsvis lämpade sig den militära resursen för direkt militära uppgifter, vari våld eller hot om våld utgjorde kärnan (*Military*). De lämpade sig även för polisiära uppgifter där fokus istället låg på upprätthållande av lag och ordning eller implementering av ett internationellt mandat (*Constabulary*). Sist men inte minst i den situation som rådde efter det kalla krigets slut kunde den militära resursen även nyttjas för välvilliga operationer med humanitära förtecken, räddningsaktioner eller röjningsinsatser (*Benign*). Denna uppgift var befriad från våldsinslag.⁹⁹

De handelsvägar, som nyttjades av brittiska fartyg och deras allierade hade varit och är fortsatt av yttersta vikt för Storbritannien. Att skydda dessa handelsvägar var en kontinuerlig uppgift för den brittiska marinen. Vare sig det skedde genom konvojering, eskortering (*close*

⁹³ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 22

⁹⁴ Ibid, sid. 18

⁹⁵ Wreford-Brown, C, Chosen and edited by Winton, John (1999), *The Submariners – Life in British Submarines 1901-1999 – An Anthology of personal experience*, sid. 286

⁹⁶ English, A & Watts, A (1983), *Battle for the Falklands (2) Naval Forces*, Sid. 36

⁹⁷ Ruhe, W i Watson, B & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 93

⁹⁸ Craig, C (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, Sid. 48

⁹⁹ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 34

or *distant*) eller genom upprättande av olika typer av blockader och embargo i syfte att säkerställa in och utflöde av varor.¹⁰⁰

Med maritima styrkor kunde hög verkan uppnås med betydligt mindre politisk risk jämfört med andra typer av förband. Fartygsförband hade fri tillgång till det fria havet och kunde därigenom förflytta sig utan diplomatiska avtal. Stridshandlingar kunde företas till sjöss med betydligt mindre risk för *collateral damage*. De maritima styrkorna kunde genom sina lednings- och informationssystem tillhandahålla unika förmågor inom ramen för diplomati på alla nivåer.¹⁰¹ De maritima förbanden kunde i ett mycket tidigt skede av en potentiell konflikt verka med minimal diplomatisk/politisk förberedelse. Förmågan att verka över utsträckt tidsperiod och med inbyggd flexibilitet och förmåga till graderad verkan gjorde dem extra värdefulla i en konflikts inledningsskede till och med ännu tidigare.¹⁰²

Genom att positionera de brittiska maritima styrkorna på ett optimalt sätt kunde de säkerställa inflytande och utgjorde ett påtryckningsmedel även utanför den maritima arenan. Effekten kunde bli proportionellt större än insatsen och resultera i såväl politisk som militär vinning.¹⁰³

Vad avser verkan med vapensystem kunde de maritima styrkorna projicera makt från havet mot land genom att använda sig av de i styrkorna ingående systemen. Attackflygplan, markmålsrobotar avfyra från antingen ytfartyg eller ubåtar, artilleriunderstöd från ytfartyg till markförband, genomförande av amfibieoperation eller genom att nyttja sig av specialförband för specifika uppgifter i mindre skala.¹⁰⁴

Det maritima verkansmedlet var en kombination av olika verkansdelar. Fartygsstyrkor kombinerades utifrån uppgift med en lång rad specifika system i syfte att erhålla multifunktionalitet. Summan av verkan låg i de olika delsystemen och deras förmåga att leverera denna verkan på så effektivt sätt som möjligt.¹⁰⁵ En hangarfartygsstyrka i samverkan med ubåtar utgjorde en kraftfull och flexibel kombination i syfte att upprätta kontroll till sjöss samt projicera makt.¹⁰⁶

3.3.4 Slutsatser – Verkan

Vid tidpunkten för *The Naval War Manuals* författande var, som redan nämnts, det sovjetiska hotet i alla avseende dimensionerande. För detta ändamål skulle flottan organiseras och sammansättas till en balanserad styrka, inom vilken alla de förmågor fanns som krävdes för att möta hotet samtidigt som de egna förbindelsevägarna kunde säkras och hållas öppna. Lika viktigt var förmågan att förneka en motståndare tillgång till öppna och obestrida handelsvägar. Sjöfartskrig var således en viktig uppgift. Verkan skulle insättas mot i huvudsak strategiska mål, dvs. sådana resurser som kraftigt reducerade eller helt eliminerade motståndarens vilja till fortsatt kamp. Egna förluster accepterades uttryckligen om det var nödvändigt för att nå övergripande målsättningar. Vid ett begränsat krig var det av stor vikt att

¹⁰⁰ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 52 och sid. 77

¹⁰¹ Ibid, sid. 56ff

¹⁰² Ibid, sid. 88ff

¹⁰³ Ibid, sid. 60

¹⁰⁴ Ibid, sid. 83 och sid. 85f

¹⁰⁵ Ibid, sid. 119

¹⁰⁶ Ibid, sid. 165

kunna orkestrera en snabb amfibieoperation i syfte att dels skapa sig ett fotfäste dels för att kunna öppna en port från vilken stöd kunde lämnas till den markoperativa verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående visade lärdomarna från Falkland på vikten av att kunna verka från havet mot land. Denna förmåga i form av fartygsbaserat artilleri och fartygsbaserat flyg samt förmågan till amfibieoperationer fanns men borde förstärkas. De plattformar som verkade inom ramen för en fartygsstyrka skulle vara så konstruerade att de klarade av att verka i alla förhållanden och i alla geografiska hörn, även utanför det som betraktades som NATO:s huvudoperationsområde. En mix av verkansdelar ombord på Flottans plattformar var viktig i syfte att med bibehållet egenskydd kunna verka och leverera effekt tredimensionellt på, under och från havet. Med högteknologins inträde vad avser leverans av effekt ökade kraven på att ledningsstrukturen kunde tillhandahålla en robust katalog med handlingsregler för insats (*Rules of Engagement, ROE*). Lärdomarna från Falkland visade för brittiska marinen att ett reellt verkanshot över tiden mot en motståndares verkansdelar var viktigt i synnerhet mot en motståndare som inte kunde nyttja sig av kärnvapenavskräckning

Uppgifterna för brittiska marinen hade i och med 1995 års utgåva av doktrinen utvecklats för att passa den nya tiden. Den maritima förmågan skulle kunna verka och leverera effekt inom såväl det klassiska militära uppgiftsspannet men även inom ramen för det polisiära som operationer där våldsanvändning inte förekom (ex humanitära hjälpinsatser). Att skydda de brittiska handelsvägarna var fortsatt av största vikt för den brittiska överlevnaden. Fördelen av att nyttja det fria havet för förflyttningar till områden där verkan kan levereras innebar att fartygsstyrkor kunde nyttjas som påtryckningsmedel med låg politisk risk. Summan av verkan låg i hur fartygsstyrkor komponerades och därigenom skapade förmåga att i flera dimensioner påverka och verka globalt på, under och från havet mot land. Den maritima komponenten utgjorde en viktig del i det totala djupförsvaret. Att nyttja förmågan på rätt sätt var den sanna utmaningen. Omvärldskunskap, anpassade doktriner och taktiska anvisningar skapade grunden för att rätt verkan kunde levereras i enlighet med övergripande målsättningar nationellt och internationellt, ensamma eller i samverkan med andra nationer.

3.4 Skydd

3.4.1 The Naval War Manual 1969

Det dimensionerande hotet kom uteslutande från Sovjetunionen och deras allierade, varför skyddet koncentrerades och utvecklades för att matcha hotet. Skydd av handelstonnage, baser och hamnar mot luftanfall, ubåtsanfall och minering utgjorde de bedömda huvudskyddsåtgärder den brittiska flottan inom ramen för NATO skulle sysselsätta sig med vid en konfrontation med Sovjetunionen.¹⁰⁷

En hög grad av operativ säkerhet skulle säkerställa att egna sårbarheter inte kom en eventuell motståndare till gagn. Krypterat samband utgjorde en viktig del härvidlag. Vidare angavs vikten av korrekt förhållningssätt mot medveten och omedveten publicering av information, som motståndare kunde sammanställa.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 14-10

¹⁰⁸ *Ibid*, sid 13-3

Syftet med doktrinen och målet med de väpnade styrkorna gällde primärt hantering av det totala kriget mot öst men bedömning från brittiskt håll var att den även var applicerbar på begränsade krig. Syftet i det senare fallet blev att med maritima styrkor begränsa och skydda från eskalering i form av att skydda *Lines of Communication*, stödja landoperationer, besegra motståndarens maritima styrkor och försegla hans *Lines of Communication*.¹⁰⁹ En balanserad flottstyrka kunde dessutom tillhandahålla skydd för sådana andra operationer, som rent fysiskt kunde nås med sjöbaserade vapen eller att med amfibieförband säkra ett mindre försörjningsbrohuvud, från vilket förnödenheter och materiel kunde överföras. En tillgång för markförband inom räckhåll för fartygsbaserat flyg var att de enkelt och snabbt kunde erhålla *Close air support*, CAS. Särskilt värdefullt i de inledande faserna av en operation, då det fanns begränsat med landbaserat flyg eller inget alls.¹¹⁰

Genom konceptet med *Balanced Forces* erhöles ett utökat och flerdimensionellt skydd. De olika förmågorna och systemen kompletterade varandra inom styrkan i syfte att erhålla ökad skyddsnivå. Doktrinen beskrev de minsta gemensamma nämnarna vad avser hur ett fartyg designas i syfte att bibehålla stridsvärde efter bekämpning. Dels skulle det statiska skyddet vara så anpassat att fientlig eld kunde absorberas utan att fartyget gick under och dels skulle det aktiva skyddet med taktiska undanmanövrar etc. hålla hög klass.¹¹¹

3.4.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

Vad avsåg skydd, som ett samlingsbegrepp, för alla sådana åtgärder som syftade till att säkerställa egen överlevnad, hög operativ säkerhet, samt åtgärder för att minska motståndarens möjligheter till underrättelseinhämtning, fanns det gott om lärdomar från Falklandskriget. Dock skall de dokumenterade lärdomarna ses mot bakgrund av att denna konflikt var unik, på grund av att motståndarsidan saknade *Electronic Counter-Measures* (ECM). Att starta en operation under vilken man uppträder med huvuddelen av styrka inom porté från motståndarens flyg utan tillgång på *Airborne Early Warning* (AEW) konstituerade en stor risktagning. Under Falklandskriget saknade den brittiska expeditionstyrkan denna förmåga och det resulterade i förluster.¹¹²

Without an AEW capability, the British Fleet had virtually no warning of enemy air attack. This, coupled with the limited capabilities of the Harriers, meant that warning time was restricted to the ship's radar range.¹¹³

Mot bakgrund av denna avsaknad samt det faktum att tillgången på jaktflyg var begränsad etablerades istället en typ av djupförsvar, där enskilda plattformar med specifika sensorer och verkansdelar positionerades på sådant sätt att skyddet ökades för fartygsförbanden, men i synnerhet för de livsviktiga stödfartygen. Dessutom drogs snabba erfarenheter att *High Value Units* (HVVU) var i stort behov av vapensystem för närskydd. Det hangarfartygsbundna flyget, främst Sea-Harrier utgjorde en vital förmåga i skyddet av Expeditionstyrkan. Mot bakgrund av lärdomarna från kriget utökades detta flygplans uthållighet, förbättring av radarn och radarvarningssystemet samt en utökad multifunktionalitet vad avsåg beväpning.

¹⁰⁹ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 16-1

¹¹⁰ Ibid, sid 17-2

¹¹¹ Ibid, sid 19-2

¹¹² The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 18

¹¹³ George, J i Watson, B & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 17-18

Havsövervakningsflygplan utrustades med förbättrad radar och varningssystem för att detektera och följa fientliga fartygsformationer på stora avstånd från den egna fartygsstyrkan. Samma plan utrustades dessutom med vapen för att kunna bekämpa egna mål. Utökad ECM förmåga på respektive plattform samt tillräckligt med multifunktionella motmedel implementerades tidigt (redan under kriget).¹¹⁴

De tillkortakommanden som de olika robotsystemen uppvisade har noga analyserats och förbättringsarbete är på gång redan ett antal månader efter krigsslutet. Det faktum att man var utrustad med olika vapensystem (även om de inte är tillfyllest eller ens bra) gjorde att motståndaren tvingades till taktikanpassning.¹¹⁵

In summary, The Falklands experience demonstrates that modern warships can be defended against modern weapons like cruise missiles, but that they must have defence in depth and must be able to sustain hits, absorb damage and keep fighting.¹¹⁶

Viktiga lärdomar drogs kring vilka material som inte lämpade sig i en fartygskonstruktion (aluminium) eftersom dessa material inte klarade sig, eller avsevärt förvärrade situationen, vid brand. Som ett resultat av falklandskriget har befintliga och kommande fartyg erhållit skyddsutrustning och konstruktionsförändringar i syfte att överleva en träff både materiellt och personellt.¹¹⁷ Trots det felaktiga materialvalet visade det sig, med facit i hand, att den grundkonstruktion brittiska plattformar hade kunde absorbera omfattande bekämpning och dessutom fortsätta striden, om än med något nedsatt förmåga.¹¹⁸ Kostnadsreduceringar vad avser fartygskonstruktion resulterade ofta i -

One of the clearest lessons of the Falklands is that smaller, cheaper, less well-armed combatants can be a very false economy because of their much higher degree of vulnerability, as demonstrated by the loss of the four Royal Navy combatants.¹¹⁹

Den välkända lärdomen att det inte räcker med välkonstruerade och vackra fartyg såg åter igen dagens ljus. Det var minst lika viktigt att fartygen och plattformarna utrustades med system som möjliggjorde ett multifunktionellt verkansområde. Sensorer, vapensystem och lednings- och stödsystem fick inte vara omoderna då plattformarna togs i operativt bruk. Konsekvenserna kunde bli förödande och kostnadseffektiviteten noll. Den brittiska Marinministern, Keith Speed, konstaterade efter kriget i sin bok *Sea Change – The Battle for The Falklands and the future of Britain's Navy* att:

A lesson to be learned from Falklands (or indeed from Admiral Gorshkov) is that radars, sonars, weapons, communications and electronic equipment must be kept sufficiently up-to-date to deal with the threat. A ship entering service in the mid 1980s fitted with 1960s designed weapons systems which have not been improved, or had their known deficiencies removed, will do little for our naval strength and may ensure the crew has an early and unnecessary watery grave.¹²⁰

¹¹⁴ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 20f

¹¹⁵ Ibid, sid. 21

¹¹⁶ Department of The Navy (1983), *Lessons of the Falklands – Summary report february 1983*, Sid. 10

¹¹⁷ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 19

¹¹⁸ English, A & Watts, A (1983), *Battle for the Falklands (2) Naval Forces*, Sid. 34

¹¹⁹ Department of The Navy (1983), *Lessons of the Falklands – Summary report february 1983*, Sid. 3

¹²⁰ Speed, K (1982), *Sea Change – The Battle for The Falklands and the future of Britain's Navy*, Sid. 184

Den brittiska Försvarsmakten återupplevde den tidigare dragna lärdomen om vikten av att ha en effektiv sjukvårdsorganisation med förmåga till snabb evakuering av såväl döda som sårade. Detta resulterade i att den operativa förmågan ökade samtidigt som överlevnadsfrekvensen för de sårade ökade. Den moraliska dimensionen av detta skall på intet sätt underskattas.¹²¹

3.4.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

Ur ett brittiskt perspektiv utgjorde fortfarande NATO en central del av det övergripande synsättet på hur Storbritannien och deras allierade upprätthöll det grundläggande skyddet av nationerna. Detta var centralt i den brittiska försvarstanken. Utökningen av NATO tillsammans med det europeiska samarbetet var likaså viktigt för upprätthållande av säkerhet och stabilitet i närområdet, regionen men även globalt.¹²²

Den brittiska säkerhetspolitiken redogjorde för tre överlappande försvarsroller (*Defence rolls* – DR) under vilka en stor mängd militära uppgifter grupperades. DR 1 säkerställde försvar och säkerhet av Storbritannien och de tillhörande territorierna oavsett hotnivå. DR 2 säkerställde försvar mot stora externa hot mot Storbritannien och deras allierade. NATO ansvarade för kollektiviteten rörande denna uppgift. Slutligen DR 3 som handlade om att värna brittiska intressen genom multinationellt samarbete för säkerhet och stabilitet i en vidare kontext.¹²³

Den övergripande garanten för den brittiska nationella säkerheten utgjordes fortfarande av kärnvapenförmågan. Huvuddelen av denna vapenarsenal var placerad ombord ballistiska ubåtar eftersom dessa var mycket svåra att lokalisera och bekämpa.¹²⁴

Vad avsåg de brittiska maritima komponenternas förmåga till skydd beskrev doktrinen att den hölls och skall hållas på en hög nivå. Plattformer hade en inbyggd hög skyddsnivå i syfte att kunna fortsätta verka även efter bekämpning. Den skulle kunna absorbera omfattande skador och även verka inom områden som kontaminerats med massförstörelsevapen.¹²⁵

De brittiska maritima styrkorna lämpade sig även för skydd av markförband och territorium genom upprättande av en sjöbaserad skyddsbarriär. Ur ett markperspektiv handlade det om att fartygsförband hade förmåga att skydda den maritima flanken.¹²⁶

Skydd av den sjöburna handeln skedde genom att maritima styrkor eller enheter antingen avskräckte från anfall eller försvarade mot anfall. Medlen för att försvara handelstonnaget utgjordes av konvojering. Detta skedde primärt vid hög risknivå. När- eller distanseskortering skedde då risk för sjöröveri eller irreguljär krigföring förelåg.¹²⁷

Att skydda en maritim insatsstyrka syftade ytterst till att bevara förmåga till verkan. Detta kunde ske på olika sätt. Etablering av djupförsvar med olika system, närförsvar av *High value*

¹²¹ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 27

¹²² Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 22

¹²³ Ibid, sid. 25ff

¹²⁴ Ibid, sid. 39 samt 83

¹²⁵ Ibid, sid. 59

¹²⁶ Ibid, sid. 86

¹²⁷ Ibid, sid. 99f

units, gå runt det som hotar, vilseledning eller bekämpning/neutralisering av hotet. Att bibehålla den egna förmågan till verkan resulterade i bibehållen handlingsfrihet. Att i ett tidigt skede avdela ubåtar, som utgjorde ett hot mot motståndarens styrkor tvingades de till ett defensivt förhållningssätt, som underlättade den egna handlingsfriheten. Ett utmärkt skydd.¹²⁸

3.4.4 Slutsatser – Skydd

Det handlade 1969 om att skydda handelstonnaget, skydda baser och hamnar, ha förmåga till ubåtsjakt och kunna minera fientliga hamnar och baser. Stor vikt lades på att upprätthålla en hög operativ säkerhet med avseende på krypterat samband, ett sunt förhållningssätt till hantering av information som kunde hamna i orätta händer osv. Den brittiska marinen skulle agera som garanten i form av att skydda mot en eskalering av en eventuell konflikt. Detta skulle ske genom att skydda de *Lines of Communications* som var av vikt för Storbritannien, stödja landoperationer, besegra motståndarens maritima styrkor samt försegla dennes *Lines of Communications*. Vad avsåg stöd till landoperationer åsyftades inte enbart att genomföra amfibieoperationer utan även att skydda det som kunde nås med sjöbaserade vapensystem. Ombord på fartyg och inom sammansatta fartygsstyrkor avsågs skyddet etableras genom att dels bygga fartyg med hög skyddsfaktor i designen dels inom ramen för sammansatta styrkor, balansera styrkan så att många förmågor i samverkan skulle erbjuda högre skydd för den enskilde än vad den enskilde själv kunde tillhandahålla.

Lärdomarna från Falkland var, inom ramen för skydd, många och har resulterat i en mängd åtgärder såväl under som efter kriget. Mycket av de vidtagna åtgärderna under kriget präglades av det kritiska faktum att den brittiska styrkan saknade *Airborne Early Warning*. I syfte att kompensera för denna brist etablerades en variant av djupförsvaret där tillgängliga system grupperades på ett sådant sätt att maximal skyddseffekt erhöles. Förutom att nyttja den begränsade mängd flygplan man hade med sig i skyddsroll, nyttjades övriga enheters vapen och sensorsystem som del i djupförsvaret samtidigt som det stod klart att *High Value Units*, i form av bl.a. hangarfartygen behövde utrustas med ett närskydd, som ett sista led i försvaret. En bättre yttäckning erhöles genom att kombinera de fartygsbaserade sensorerna med de flygburna sensorerna. Om inte de olika vapensystemen kunde hantera ett inkommande hot utrustades i all hast fartygen med olika typer av ECM utrustning och diverse enklare motmedel. De förluster som britterna drabbades av i kombination med de lyckade avvärjningarna och avhugningarna resulterade i en utökad kunskapsbank avseende hur att konstruera fartyg och flyg som på ett optimalt sätt kunde verka i en förhöjd hotmiljö samt fortsätta verka efter försök till bekämpning. Lärdomar drogs kring hur att utforma sjukvårdsorganisationen i ett operationsområde och hur på bästa sätt avdela resurser för evakuering och transporter.

Till skillnad från 1969 års utgåva beskrev doktrinen från 1995 relationen till NATO som fortsatt viktig men inte allenarådande vad avsåg skydd. Storbritannien beskrev 1995 NATO som varandes övergripande ansvarigt för skyddet av dess medlemmar. Fokus för Storbritannien har istället skiftat mot att se på skydd av den egna nationen genom att dess närområde, den europeiska regionen och globalt som spirande ur stabilitet och säkerhet. På detta sätt eliminerades potentiella hot och konflikter. Sin kärnvapenarsenal skulle dock även fortsättningsvis utgöra den yttersta garanten för Storbritanniens suveränitet och integritet. Skyddsnivån på plattformar och individer skulle hållas på en hög nivå i syfte att kunna

¹²⁸ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 118f samt 165f

leverera effekt då så erfordrades. Det innebar att viss verkan från en motståndare skulle kunna absorberas i syfte att kunna fortsätta leverera verkan. Den marina resursen skulle även i framtiden spela en central roll i skyddet av det existentiellt viktiga sjöburna handelstonnaget samt att tillhandahålla skydd för övriga delar, såsom markförband inom porté för sjöbaserade vapensystem men även territoriellt skydd för nationen och de beroende territorierna.

3.5 *Uthållighet*

3.5.1 **The Naval War Manual 1969**

Den miljö och de väderbetingelser som rådde i operationsområdet påverkade i hög utsträckning enheternas och därmed förbandens uthållighet. Varje enhet måste utrustas och förberedas på ett sätt som inte låter de rådande miljöbetingelserna utgöra avgörande restriktioner. Allsidighet såväl materiellt som personellt var viktigt. Miljö, klimat och geografiska faktorer påverkade alla enheter medan ubåtsoperationer är de som påverkades i minst utsträckning. Ubåtsoperationer hade i och med införandet av ubåtar med nukleär propulsions gett brittiska flottan möjlighet att operera i mycket ogästvänliga områden (läs norra och södra polarområdena), som med konventionella ubåtar varit uteslutna.¹²⁹

Genom sin inbyggda uthållighet kunde marina expeditionsstyrkor indirekt understödja och skapa förutsättningar för landkrigets uthållighet genom att skapa, skydda och vidmakthålla försörjningslinjer samtidigt som en motståndares försörjningslinjer kunde bestridas.¹³⁰

Genom tillgång till amfibiestödfartyg och stödfartyg kunde över lång tid stridsvärde hos en nyss landstigen amfibiestyrka eller ett ordinarie arméförband säkerställas. Efter en landstigning kunde uthålligheten för landstigen trupp säkras genom att marina förband säkerställde att det tonnage som över tiden levererade förnödenheter mm. anlände i rätt tid på rätt plats.¹³¹

Att sammanfoga flera fartygstyper i en styrka utökade inte bara möjligheten till verkan och skydd utan utökade även de enskilda enheternas uthållighet med anledning av att en större mängd underhåll och bunker totalt kunde medföras. De stora fartygen kunde förnödenhets- och drivmedelsförsörja mindre plattformar i en sammansatt fartygsstyrka. I fallet med en multifunktionellt sammansatt styrka gavs de enskilda "flockmedlemmarna" möjlighet till ökat skydd samtidigt som ur ett uthållighetsperspektiv även medföljande understödsfartyg erhöll ökat skydd. Uthållighet med säkerhet ökade chanserna till att uppnå de övergripande målsättningarna.¹³²

Uthålligheten för en flotta med globala intentioner var vital. Fartygen måste kunna färdas med viss hastighet, ha bränslemängd som stödde detta samt ha tillgång till sådana förråd ombord att enheten under lång tid förblev självförsörjande samtidigt som det skulle finnas god förmåga att verka med systemen ombord över lång tid.¹³³

¹²⁹ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 13-1

¹³⁰ Ibid, sid 17-1

¹³¹ Ibid, sid 17-2f

¹³² Ibid, sid 19-1

¹³³ Ibid, sid 19-3

Att genomföra verksamhet över tiden med stora fartygsförband långt från hemmabaserna krävde en logistikorganisation av ordentligt mått. Den brittiska logistikorganisationen skulle inte bara klara av att bedöma åtgången av vapen, förnödenheter, drivmedel mm utan även ha förmåga att anskaffa det som behövdes och slutligen leverera *World-Wide*. Detta ställde krav på att logistikorganisationen var en integrerad del av den operativa planeringen. I annat fall blir bedömning, anskaffning och leverans i rätt tid och på rätt plats en omöjlig uppgift. Med anledning av de stora avstånden från hemmabaserna krävdes att det upprättades *Forward Operating Bases* i närheten av operationsområdena i syfte att tillgodose behoven. På detta sätt erhöles större kostnadseffektivitet eftersom fartygen i operationsområdet kunde stanna *On station* längre och slapp tids och kostnadskrävande förflyttningar.¹³⁴

3.5.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

I syfte att kunna verka i enlighet med sina tre styrande principer (*Containment of the enemy, Defence in depth and Keeping the initiative*) krävdes att flottstyrkan var synnerligen välbalanserad och att stödfunktioner som förmåga att bunkra och förnödenhetsförsörja fartyg till sjöss fungerade över tiden. Utöver egna stödfartyg var ett robust stöd från handelsflottan av yttersta vikt. De egna resurserna var inte på långa vägar tillräckliga för att över tiden stödja en operation av detta omfång och på ett sådant avstånd från hemmabaserna¹³⁵

En flotta med nukleärt framdrivna ubåtar utan något egentligt behov av understöd var vitala för att tidigt och över tiden kunna etablera och upprätthålla *exclusion zones*. Det hangarfartygsbundna flyget hade på grundval av erfarenheterna från kriget erhållit utökad uthållighet i syfte att bättre kunna leverera effekt inom ramen för den multifunktionalitet de ursprungligen inte var konstruerade för. *Nimrod* (havsövervakningsflyg) utrustades med *air to air refuelling* kapacitet i syfte att kunna verka över tiden och på stora avstånd, täckandes stora havsområden. Denna lärdom har efter kriget resulterat i att ett stort antal av dessa plan utrustats för att klara denna utökade uppgift.¹³⁶

Avsaknaden av AEW fick svåra begränsningar för uthålligheten på jaktflyget. Med anledning av att flygfällda exocet robotar upplevdes som ett av de största hoten tvingades hangarfartygen verka långt i operationsområdets ytterkant. Detta resulterade i att jaktplanens "time on station" radikalt nedgick.¹³⁷ Resultatet av detta var ett omfattande program att förse brittiska försvarsmakten med AEW *Nimrod* redan 1984 samt förmåga att medföra extra bränsle i jaktplanen.

Utnyttjandet av förberedda planer för förstärkning av logistikkedjan med civila plattformar visade sig vara en nyckel till framgång. Tempo och en kontinuerlighet kunde därigenom erhållas.¹³⁸ Detta resulterade efter kriget i att den resursbank med civila plattformar, som hölls i beredskap redan i fredstid förbereddes tekniskt i syfte att säkerställa snabb omställning till marin stödresurs. T.ex. att de var förberedda med helikopterplatta och utrustade med tekniska arrangemang för att kunna genomföra *Replenishment at Sea*. Att kunna leverera denna tjänst från starten av en operation var viktig. Begränsningar initialt kunde få konsekvenser som var svåra att korrigera i ett senare skede. Craig skriver i sin bok *Eldunderstöd – Sjöstriderna*

¹³⁴ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid. 20-1f samt 21-3

¹³⁵ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 16

¹³⁶ Ibid, sid. 17ff

¹³⁷ Ibid, sid. 21

¹³⁸ Ibid, sid. 26

*under Falklands- och Gulfkriget att "Tidiga läxor om drivmedelsåtgång i krig lärde vi oss redan. Liknande brister på ammunition skulle senare föra oss nära en katastrof."*¹³⁹

Med anledningen av den bristande initiala tillgången till materiel och förnödenheter avsedda för de styrkor som skall verka *Out of area* drogs lärdomen att ett sådant lager skulle upprättas. Den brittiska Försvarsmakten skulle kunna verka globalt för tillvaratagande av de nationella intressena utan att det påverkade de åtagande de hade att uppfylla inom ramen för NATO. Att under tider då britterna var upptagna med nationell verksamhet måste samtidigt deras NATO åtaganden uppfyllas.¹⁴⁰ Denna gång fungerade det tack vare det amerikanska stödet. Många andra NATO-medlemmar såg inte med lika blida ögon på att Storbritannien tog "time out" från sina NATO-åtaganden. English & Watts skrev:

The fact remains that Britain was extremely lucky. In order to win she was forced to mobilize almost her entire naval forces, and to impress a very sizeable portion of her merchant fleet, stripping her naval commitment to NATO to the bone in the process.¹⁴¹

Att uppnå uthållighet i en operation krävde inte bara plattformar som kunde uppträda och verka inom ett område under lång tid. Det krävdes detsamma av den personal som var satt att betjäna plattformarna och dess system. En faktor som ofta "glöms bort" i erfarenhetsskrifter. Vikten av att ha välutbildad och välmotiverad personal var något britterna lärde sig under Falklandskriget. Uhlig skrev i *Military lessons of the Falkland Island war* att –"the war tells us how important it is for warriors to be both physically and mentally ready for war."¹⁴² Denna faktor var likaså behjälplig att skapa förutsättningar för uthållighet.

3.5.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

The Fundamentals of British Maritime Doctrine beskriver uthållighet som -

The ability of a unit or formation to maintain an operational commitment for a protracted period. It is also used to mean the length of period that a unit or formations can maintain a commitment.¹⁴³

Ur ett uthållighetsperspektiv framstod de geografiska, oceanografiska och meteorologiska faktorerna som begränsningar för en maritim styrkas förmåga att uppnå full potential. Att överbrygga dessa begränsningar med ändamålsenlig utformning av såväl plattformskonstruktion som en optimering av sensorer och vapensystem var en förutsättning för önskvärd effekt. Dock förekom, som bekant, situationer vars effekter ej kunde designas bort.¹⁴⁴ En plattform som klarar allt och alla situationer, hur önskvärd den än må vara, får dock ur ett kostnadsperspektiv ses som en utopi.

Det faktum att logistik oftast ingår som en integrerad del i en fartygsstyrka gav vid handen en utökad uthållighet för såväl förbandet som de enskilda enheterna. Detta stöd tillhandahölls av

¹³⁹ Craig, C (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, Sid. 51

¹⁴⁰ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 34

¹⁴¹ English, A & Watts, A (1983), *Battle for the Falklands (2) Naval Forces*, sid 32

¹⁴² Uhlig, F i Watson, B & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 64

¹⁴³ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 213f

¹⁴⁴ *Ibid*, sid. 50

olika typer av stödfartyg (tanker, stödfartyg, verkstadsfartyg mm). Fartygsförbanden kunde då genomföra verksamhet under längre tidsperioder på stora avstånd från ordinarie baser.¹⁴⁵

Genom amfibieoperationer kunde man i närheten av operationsområdet säkerställa tillgång till *Advanced logistic facilities* och därigenom utöka uthålligheten. Det kunde uppstå behov av att etablera landbaserade baser i syfte att kunna hantera underhålls och återhämningsverksamhet om en operation skulle kunna leverera hög effekt över tiden. Marina styrkor av modernt snitt var sällan, ur ett kostnadsperspektiv, så pass plattform och personalkraftiga att hög effekt kunde levereras då stridsvärdet nedgick eller då skador/haverier uppstod.¹⁴⁶

En viktig aspekt som oftast glömdes bort i den allmänna uthållighetsdiskussionen var den personella uthålligheten. Vid långa operationer var detta perspektiv viktigt att ta under beaktande, vilket doktrinen gjorde. Åtgärder som syftade till att stärka den individuella uthålligheten skulle säkerställas genom att grundläggande behov (mat, sömn) tillgodosågs samt att ett rotationssystem sjösattes om en operation skulle pågå över lång tid.¹⁴⁷

3.5.4 Slutsatser – Uthållighet

Uthållighet beskrevs som nyckeln till att kunna genomföra insatser långt från ordinarie baser och över lång tid. Att kunna hantera de olika miljö- och väderbetingelser som råder globalt gav möjlighet att verka med bibehållen effekt över långa tidsperioder. Detta krävde tillgång till stödfartyg samt amfibiestödfartyg. Utan tillgång till stödfartyg begränsades uppträdandet till vad respektive fartyg kunde medföra själv eller vad som kunde införskaffas lokalt. Att sammansätta en fartygsstyrka ökade uthålligheten eftersom den totala mängden bunker och andra förnödenheter ökade och fartygen kunde sinsemellan försörja varandra. Vid operationer på stora avstånd från ordinarie baser utökades uthålligheten i operationsområdet om tillfälliga logistikbaser upprättades. På detta sätt undvek man långa tidskrävande och förnödenhetsslukande förflyttningar. Vid operativ planering var det av yttersta vikt att logistiken var en integrerad del. Då kunde förutsättningar skapas för sjösättning av en adekvat och för operationen optimal logistikorganisation. Att sedan avdela resurser för att säkra och stödja den etablerade försörjningslinjen var av stor vikt vid såväl rena marinoperationer men även då amfibie eller markförband skulle försörjas via ett taget brohuvud. Om en sådan försörjningslinje inte kunde hållas öppen eliminerades möjligheten till framgång. Detta var kontentan i 1969 års utgåva av *The Naval War Manual*.

Lärdomarna från Falkland visade i inledningsskedet att den brittiska flottans egna resurser inte var tillräckliga för att etablera och över tiden hålla flödet av bunker och förnödenheter i takt med behovet. Att denna logistikkedja därför förstärktes med civila resurser var nödvändigt och direkt avgörande för operationen. Att samtliga enheter utrustades för att kunna genomföra *Replenishment at Sea* var likaså en nödvändighet pga. avsaknaden av framskjutna baser. Att fartygens och flygplanens olika delsystem påverkade uthålligheten visade sig framförallt genom avsaknaden av *Airborne Early Warning*. Detta resulterade i att hangarfartygen, pga. hotbilden fick positionera sig i områdets utkant och flyget fick således begränsad uthållighet i operationsområdet. Att kunna utrusta en maritim styrka på ett sådant sätt att den totala uthålligheten inte begränsades av ett enskilt system var en viktig lärdom.

¹⁴⁵ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 58f

¹⁴⁶ Ibid, sid. 85

¹⁴⁷ Ibid, sid. 153

I en jämförelse med 1969 års utgåva identifierades inga större skillnader, förutom i det individuella perspektivet. Att vidta åtgärder som säkerställde personalens grundläggande behov vad gäller mat, sömn, bekvämlighet, rotationssystem mm. var viktiga incitament i design av plattformar och operativ planering. Att ta sådana frågor under beaktande under plattformskonstruktion samt att implementera lärdomar påpekades som viktigt i syfte att erhålla system, som enskilt och i samverkan med andra, optimerade effekten under alla förhållanden. Kostnaden påpekades dock som en vital begränsning. Att lärdomarna rörande uthållighet omsatts i 1995 års utgåva av doktrinen anser jag till del vara fallet. Framförallt vad avser logistikens integrerade del i den operativa planeringen, de tillkortakommanden som ovan är beskrivna (AEW, RAS mm.) samt designen av plattformar för operationer i ogästvänliga miljöer och under ogynnsamma väderbetingelser.

3.6 Underrättelser/Information

3.6.1 The Naval War Manual 1969

Vikten av att över tiden känna sina egna men kanske framförallt potentiella motståndares begränsningar vid olika väderleksförhållanden. En ständig underrättelseinhämtning var nödvändig i syfte att kunna bedöma egna och motståndarnas möjligheter och begränsningar. En väletablerad vädertjänst var således av stor vikt för planering och genomförande av maritima operationer. Dessa väderleksbedömningar gav också vid handen en ökad möjlighet att välja rätt profil vad avsåg samband, upptäcktssannolikhet och elektromagnetisk strålning samt vilken effekt egna verkanssystem kunde komma att ha.¹⁴⁸

I syfte att nå framgång krävdes ur ett underrättelse/informationsperspektiv full kännedom om egna styrkors verksamhet och status samt ett så gott underrättelseläge som möjligt av motståndaren. Vidare påtalade doktrinen vikten av att kunskapen om eget läge ålades hög säkerhet i syfte att inte blottlägga egna sårbarheter för en motståndare.¹⁴⁹

Underrättelseinhämtning var inte en uppgift, som endast genomfördes då en operation pågick utan var att betrakta som en ständigt pågående process, vilken syftade till att ha ett så bra utgångsläge som möjligt då så erfordrades.¹⁵⁰ Doktrinen påtalade vikten av att underrättelser inte enbart skulle inhämtas, utan av lika stor vikt var bearbetning och distribution av desamma till dem som behövde den när de behövde den. Metoderna för underrättelseinhämtning angavs som spionage, studier av motståndarens officiella och öppna publikationer, signalspaning, utfrågning av fångar samt underrättelseföretag med fartyg och då i synnerhet med ubåtar. Framtida underrättelseinhämtning bedömdes kunna ske med hjälp av satelliter.¹⁵¹

3.6.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

Next to personnel, the most important determinant of the battle outcome appears to have been intelligence. From a variety of technical and other sources, the British forces had

¹⁴⁸ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid. 13-1f

¹⁴⁹ *Ibid*, sid. 13-3

¹⁵⁰ *Ibid*, sid. 13-5

¹⁵¹ *Ibid*, sid. 13-3

available to them substantially better information regarding Argentine force levels, deployments, tactics and intentions than had the Argentine forces about those of the UK.¹⁵²

Med anledning av att huvudfokus för den brittiska Försvarsmakten riktades mot Sovjetunionen och den geografi, som kopplades till denna potentiella konfrontation var behovet av underrättelser under förflyttningen till operationsområdet i Sydatlanten mycket stort. Lärdomarna pekade på – ”The experience of the Falklands has demonstrated that it is necessary to have accurate, up-to-date information on weapon and sensor systems capabilities worldwide.”¹⁵³ Detta ställde krav på att det fanns sambandssystem som fungerade över långa avstånd och kunde hantera den stora mängden information i realtid så att styrkan var väl förberedd när jobbet skulle göras.¹⁵⁴ Craig styrker vikten av denna lärdom genom att:

Vi behövde mycket angeläget information om vår eventuelle fiende – massor av information. Priset vi nu fick betala för att under nästan fyrtio år ha förberett oss uteslutande för att stå emot Sovjetunionen var att vi praktiskt taget inte visste någonting om andra tänkbara motståndare.¹⁵⁵

Tillgången på ubåtar med stor uthållighet resulterade i en kontinuerlig ström av vitala underrättelser som få andra marina system skulle kunna tillhandahålla över tiden. Med en expeditionsstyrka i främmande vatten och en mycket utsträckt och ansträngd logistik kedja samtidigt som motståndaren hade egna baser i närområdet ökade behovet av underrättelser i kombination med enheter som över tiden även kan utgöra ett avgörande hot.¹⁵⁶

Tillgången på specialförband med rätt utbildning och utrustning var av vital betydelse för underrättelseinhämtning som direkt påverkade utfallet av, och förutsättningarna för, att korrekta beslut fattades inom alla dimensioner av den gemensamma operationen.¹⁵⁷ Specialförbanden utgjorde den yttersta underrättelseinhämtningsresursen för platser, som ej kunde nås med sensorer.

Att den politiska inriktningen av Försvarsmakten som skedde i det långsiktiga perspektivet byggde på en adekvat omvärldsanalys var av stor vikt. Ur ett brittiskt perspektiv betalades priset under Falklandskriget för de beslut som fattades 16 år tidigare när den nya generationen hangarfartyg ströks från agendan. Keith Scott menade att ”There is no doubt in my mind [...] that the decision taken as part of the 1966 Defence review almost certainly made our job tougher in the South Atlantic and led to the certain loss of Royal Naval ships there.”¹⁵⁸ För den brittiska expeditionsstyrkan resulterade detta i att:

One of the vital factors that Admiral Woodward had to take in to account when he began the Falklands operation was lack of airborne early warning radar. This takes us back to Denis Healey’s Defence Review of 1966, as I have shown, and his decision not to proceed with the new generation of aircraft carriers.¹⁵⁹

¹⁵² Department of The Navy (1983), *Lessons of the Falklands – Summary report February 1983*, sid. 2

¹⁵³ *Ibid*, sid. 2

¹⁵⁴ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 16

¹⁵⁵ Craig, C (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, Sid. 32

¹⁵⁶ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 17

¹⁵⁷ *Ibid*, sid. 18

¹⁵⁸ Speed, K (1982), *Sea Change – The Battle for The Falklands and the future of Britain’s Navy*, sid. 9

¹⁵⁹ *Ibid*, sid. 134

Tillgången på *Airborne Early Warning* utgjorde en avgörande begränsning för hur britterna disponerade sin operation. I avsaknad av denna viktiga informationskälla tvingades Amiral Woodward nyttja sig av alternativa formeringar och av plattformar för uppgifter som begränsade deras fulla potential. *Sea-Harrier* planen nyttjades till stor del för att täcka denna informationslucka. Att dessa plan var viktiga menar Craig som skriver – ”Första dagen hade vi framförallt lärt oss att, utan luftburen spaningsradar, skulle en del av våra styrkor vara nyckeln till framgång eller förlust. Våra *Sea Harrier*-plan skulle vara livsviktiga.”¹⁶⁰

Vikten av att ge korrekt och tidsmässigt anpassad information i syfte att bibehålla stöd för operationen såväl nationellt som internationellt var av stor vikt. Att organisationen som avdelas för informationshantering och kontakter med media, non-governmental organisations (NGO) och det internationella samfundet gavs korrekt information och tillika att den organisationen var anpassad för sin uppgift.¹⁶¹

3.6.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

Den maritima arenan var till sin karaktär tredimensionell. Detta krävde tredimensionell spaning. Alla tillgängliga system från satelliter, egna sensorer på fartygen samt landbaserade sensorer måste säkerställa spridning av information i så nära realtid som möjligt i syfte att kunna hantera hot och bibehålla handlingsfriheten.¹⁶²

Med anledning av att fartygsförband idag uppträder närmre kuster innebar det också att de atmosfäriska och hydroakustiska miljöerna ofta var störda. Vapensystem och sensorer måste vara anpassade för att hantera denna störda miljö i syfte att få ut maximal egen effekt samt kunna detektera landbaserade hot. Underrättelseinhämtning och bearbetning av inhämtat underlag måste ske snabbt och hålla god kvalitet för att nå framgång.¹⁶³

Upprätthållandet av en *Recognized Maritime Picture (RMP)* innehållande en tydlig position, verksamhet och intention av förband krävde en omfattande underrättelseinhämtning. Underrättelser var inte bara insamlandet av information utan det krävdes en djuplodande analys och bedömning av läget dels nu men även hur det kommer att se ut framåt i tiden.¹⁶⁴ Det beskrevs vidare vikten av att ha ett balanserat förhållande med media om den information som delges utåt. Det handlade både om att inte ”bjuda” motståndaren på information samtidigt som den nationella opinionen måste hållas positiv i syfte att inte begränsa den egna handlingsfriheten.¹⁶⁵

Det omfattande utbytet av information var en viktig källa för att prognostisera framtiden och de hot man kunde komma att ställas inför. Dessa underrättelsebedömningar var det underlag på vilket framtida insatser vilade.¹⁶⁶

¹⁶⁰ Craig, C (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, Sid. 67

¹⁶¹ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 28

¹⁶² Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 53

¹⁶³ Ibid, sid. 54

¹⁶⁴ Ibid, sid. 117f

¹⁶⁵ Ibid, sid. 122

¹⁶⁶ Ibid, sid. 163

3.6.4 Slutsatser – Underrättelser/Information

Att ständigt vara väl förtrogen med egna och en motståndares begränsningar var av yttersta vikt i syfte att på ett korrekt sätt disponera sina styrkor. För detta ändamål krävdes en väl etablerad och väl fungerande kedja för inhämtning, bearbetning och distribution av underrättelser och information. Ur ett marint perspektiv tillkom dessutom behovet av en väl fungerande vädertjänst som kunde prognostisera vädrets påverkan på kommande verksamhet. Att inhämta underrättelseunderlag var en sak men att bearbeta informationen, sätta den i sitt sammanhang och slutligen distribuera den till dem som behövde den i rätt tid var en nyckel till framgång. Att hålla hög skyddsnivå på sådan information, som möjliggjorde för en motståndare att identifiera de egna sårbarheterna, var viktigt.

Lärdomarna från Falkland gav vid handen faran av att fokusera hela sin underrättelseinsats i endast en riktning. Det sovjetiska hotet upplevdes som allenarådande. Naturligt inriktades då de brittiska underrättelseansträngningarna mot Sovjet och deras allierade på bekostnad av övriga världen. Kunskapen om Argentina och deras väpnade styrkor var initialt mycket låg. Den mix av sensorer och specialförband britterna förfogade över resulterade dock i att de ganska snart fick ett underrättelseövertag, som de sedan behöll kriget ut. Styrkan låg i att tillgängliga sensorer kombinerades för maximal effekt. Specialförband tillförde en dimension, som ej kunde erhållas med teknik. Falklandsexemplet visade även på vikten av ett avvägt förhållande till massmedia. Att tillhandahålla korrekt information i rätt tid var viktigt i syfte att bibehålla den nationella opinionen, men det kunde dessvärre nyttjas som en utmärkt underrättelsekanal för motståndaren.

I 1995 års utgåva av doktrinen beskrevs underrättelser i ett vidare perspektiv än den föregående doktrinen. Inhämtning måste kunna ske i flera dimensioner och i störd miljö. I syfte att uppnå denna förmåga krävdes anpassade och flexibla sensorer som över tiden samverkade för att upprätthålla en *Recognized Maritime Picture (RMP)*. Underrättelsetjänsten var en vital del under genomförande av en operation men den var över tiden och i fall av icke konflikt ett nödvändigt instrument för att på ett korrekt sätt prognostisera framtiden och utgöra underlag för utvecklingen av de brittiska förmågorna. Lärdomar kring samverkan med media var tydliga och det påtalades hur viktigt ett sunt och nära samarbete var i syfte att inte motverka egna målsättningar.

3.7 Rörlighet

3.7.1 The Naval War Manual 1969

I och med införandet av ubåtar med nukleär propulsions i brittiska flottan hade möjlighet till ökad strategisk rörlighet erhållits. Ubåtar med stor uthållighet kunde med hög fart förflytta sig över alla hav i syfte att stödja nationella målsättningar.¹⁶⁷

En balanserad marin expeditionstyrka bedömdes genom sin rörlighet och förmåga vara ett utomordentligt redskap att möta begränsade krig och konflikter på stora avstånd från hemlandet. Vikten av sådana styrkor bedömdes även öka markant i framtiden mot bakgrund av att antalet avlägsna understödspunkter reducerades. Med få andra medel erhöles en uthållig potent styrka med strategisk rörlighet på samma sätt som med en maritim expeditionstyrka.

¹⁶⁷ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid 13-1

Rörligheten är nyckeln.¹⁶⁸ Fartygsförband kunde genom sin förmåga till rörlighet och det faktum att huvuddelen av haven utgjordes av internationellt vatten förflytta sig fritt och prepositionera sig för att understödja politiska mål och förhandlingar utan risk för gränsöverträdelser och andra händelser som kunde generera politisk pinsamhet.¹⁶⁹

Vid en amfibieoperation kunde en balanserad flottstyrka bidra till ökad rörlighet hos det landstigna förbandet genom att tillhandahålla helikoptrar för, dels snabb förflyttning men även för evakuering av sårade, vilket i sig även skapade förutsättning för ökad rörlighet, då markförbandet inte behövde avdela resurser för detta.¹⁷⁰

En sammansatt flottstyrka kunde ges uppdraget att med bibehållen säkerhet transportera en amfibiestyrka till ett operationsområde, samt säkerställa att de landstiger i lämplig ordning i rätt tid, samtidigt som flottstyrkan tillhandahöll skydd i och omkring landstigningsområdet. Kontroll av samtliga fartygsrörelser i anslutning till landstigningsområdet i syfte att koordinera skydd och understöd över lång tid. Är dessutom flottstyrkan utrustad med helikoptrar kunde en annan dimension ges åt amfibieoperationen då snabb förflyttning kunde genomföras för uppdrag i periferin under alla väderförhållanden. En taktisk rörlighet med andra ord.¹⁷¹

3.7.2 Lärdomar från Falklandskriget 1982

Att ha enheter med anpassad utrustning samt utbildning och färdighet i att genomföra amfibieoperationer i alla typer av terräng, väderförhållanden var av yttersta operativ vikt. Utan denna befintliga förmåga med *amphibious assault ships* och stödjande helikoptrar hade en landstigning aldrig kunnat äga rum. Ett viktigt betyg inte bara för Storbritannien utan även för deras NATO-allierade att om det fungerade på Falkland skulle det sannolikt även fungera inom en NATO-kontext i Norge på den norra flanken.¹⁷²

The Falklands War added to already substantial evidence that, in general, if a power wishes to be sure it can achieve a military purpose across the sea, it must have forces skilful in and well equipped for amphibious warfare.¹⁷³

Att bibehålla förmågan med sjöbaserade plattformar/baser för sin amfibieförmåga visade sig vara en högst väsentlig lärdom för Storbritannien. En förmåga som inte enbart gagnade Storbritanniens försvar av sina nationella intressen utan tillförde även NATO en väsentlig förmåga. Operationer av denna karaktär kunde således genomföras även framgent oavsett om det var inom ramen för NATO eller om det var en "out of area operation".¹⁷⁴

Tillgången på helikoptrar var vital. Med anledning av att ett antal helikoptrar gick förlorade i samband med sänkningen av *Atlantic Conveyor*¹⁷⁵ försvårades rörligheten både vad avsåg

¹⁶⁸ Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, sid. 16-1

¹⁶⁹ Ibid, sid. 17-2

¹⁷⁰ Ibid, sid. 17-2

¹⁷¹ Ibid, sid. 17-3

¹⁷² The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 17

¹⁷³ Uhlig, F i Watson, B & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 61

¹⁷⁴ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 32

¹⁷⁵ *Atlantic Conveyor* – Civilt containerfartyg, registrerat hos Cunard rederiet. Sänktes av en Exocetrobot vid ett argentinskt flyganfall den 25 maj 1982. Källa: Hastings, M & Jenkins, S (1997), *Slaget om Falklandsöarna*, sid. 452

förflyttning av personal och material mellan de sjögående enheterna samt möjligheten att snabbt kunna undersöka möjliga ubåtskontakter men kanske framförallt försvårades framryckningen efter landstigningen mot Port Stanley avsevärt.¹⁷⁶

Förmågan att hantera ett påtagligt ubåtshot med hjälp av inkomna underrättelser och genom information från egna sensorer av stor vikt i syfte att inte starkt begränsas i sin rörlighet. Blotta tanken på ett ubåtshot skapade ett mönster av reaktion istället för initiativ.¹⁷⁷ I ett sådant fall förlorades handlingsfriheten och styrkan blev begränsad i sin rörlighet, vilket kunde få svåra konsekvenser för operationens genomförande.

Att över tiden säkerställa den egna rörligheten var kontrollen av luftrummet av väsentlig betydelse. Om en motståndare tilläts agera med flygstridskrafter inom räckhåll för de egna förbanden blev resultatet begränsad rörlighet eller förluster. George kommenterar denna lärdom i *Military Lessons of the Falkland Islands war* genom att kallt konstatera – ”there is one general lesson that pertained to the Falklands conflict just as it pertained to any battle during World War II: air superiority is an absolute necessity.”¹⁷⁸

3.7.3 The Fundamentals of British Maritime Doctrine 1995

Rörlighet var en viktig förmåga för de brittiska maritima resurserna. Trots att utmaningarna i Europas närhet utgjorde den primära uppgiften för den brittiska Försvarsmakten fanns ett starkt behov av att ha förmåga till global räckvidd i syfte att svara för de åtagande som de forna kolonierna krävde. Dessutom skulle bidrag göras till att skydda nationella intressen varhelst de blev hotade. Att de maritima resurserna innehade förmåga till rörlighet kunde skapa förutsättning för förflyttning till områden där betingelserna var mer gynnsamma för att nå de uppsatta målsättningarna. En begränsning av rörligheten kunde ske mot bakgrund av att huvuddelen av dagens operationer genomfördes i omedelbar närhet av land.¹⁷⁹

I *Fundamentals of British Maritime Doctrine* beskrivs rörlighet som –

Maritime forces can move hundreds of miles per day over more than two thirds of the world's surface. Mobility enables maritime forces to respond from over the horizon, becoming selectively visible and threatening to adversaries, as needed.¹⁸⁰

Att kunna förflytta sig själv och att transportera amfibiestyrkor över stora avstånd till ett operationsområde för att därigenom projicera marin makt mot land var en viktig förmåga för den brittiska Försvarsmakten med anledning av de globala ambitionerna.¹⁸¹

Den brittiska support/logistik organisationen skapade förutsättningar för omfattande operationer under lång tid och på stora avstånd från hemmabaserna. *Replenishment at Sea (RAS)* från olika typer av trängfartyg möjliggjorde att maritima resurser kunde förlänga sin räckvidd oberoende av tillgången på fasta baser.¹⁸² Den fasta strukturen vad avsåg stödfartyg inom brittiska flottan kunde vid behov förstärkas med fartyg intagna från handelsflottan.

¹⁷⁶ The British Government (1982), *The Falklands Campaign: The lessons*, sid. 20

¹⁷⁷ Ibid, sid. 23

¹⁷⁸ George, J i Watson, B & Dunn, P (1984), *Military Lessons of The Falkland Islands war – views from The United States*, Sid. 17

¹⁷⁹ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 25 samt 51ff

¹⁸⁰ Ibid, sid. 57

¹⁸¹ Ibid, sid. 59

¹⁸² Ibid, sid. 154

Att avdela en fartygsstyrka till ett operationsområde innebar följande steg: Samling och avsegling från hemmabas eller från position där de för tillfället befann sig. Transit till operationsområdet. Ankomst och etablering i operationsområdet på ett sätt som svarade mot dels uppgiften dels mot det bedömda hotet. Förflyttning till operationsområdet anpassades utifrån om initieringen av operationen skulle vara öppen eller hemlig.¹⁸³

3.7.4 Slutsatser – Rörlighet

Den strategiska rörligheten utökades då brittiska flottan utrustades med ubåtar med nukleär propulsion. Inhämta underrättelser och understryka den brittiska utrikespolitiken fanns det således ett kostnadseffektivt instrument för. Detta skulle kopplas samman med den ovan beskrivna balanserade marinen, som lämpade sig väl att med sin rörlighet agera utrikespolitiskt instrument. Rörligheten var viktig med anledning av att de många utrikes belägna stödjepunkterna försvunnit. Att vattnet dessutom var fritt för vem som helst att färdas på gjorde att flottstyrkor kunde förflyttas dit de behövdes med låg politisk risk. Med den balanserade flottans olika förmågor kunde rörligheten för landstigna förband utökas och stödjas. Helikoptertransporter, eldunderstöd, rullande underhållslinjer och sjukvårdstransporter var exempel på sådana tjänster.

Rörlighet och de brittiska lärdomarna från Falkland talade sitt tydliga språk inte bara för Storbritannien utan för NATO som helhet. Vikten av att ha anpassad utrustning för att kunna genomföra avlägsna amfibieoperationer. De främsta slutsatserna drogs kring vikten av att inneha den förmåga *Amphibious Assault ships* och helikoptrar representerade. Utan denna förmåga saknade Storbritannien möjlighet att agera och genomföra operationer utanför NATO:s ordinarie operationsområde. Rörlighetsdimensionen dessa förmågor tillförde var av vital betydelse vad avser förflyttning till ett operationsområde samtidigt som den avsevärt förbättrade rörligheten vad avser förflyttning av materiel och personal. Lärdomarna begränsades inte enbart till detta utan i syfte att bibehålla rörlighet på egna villkor krävdes förmåga att hantera det tredimensionella hotet så att detta inte tillförde besvärande begränsningar på den egna rörligheten. Att i detta sammanhang etablera luftherravälde var en förutsättning för att erhålla oinskränkt rörlighet.

Utan förmåga till rörlighet kunde den brittiska marinen inte leva upp till den avsedda ambitionen – global räckvidd. Detta förklarades bäst genom att den brittiska intentionen var att försvara de nationella intressena där dessa var hotade samt möta hoten mot desamma i ett tidigt skede innan konsekvenserna blev alltför svårhanterliga. Detta krävde en god och robust förmåga till rörlighet. Den maritima rörligheten syftade till att globalt kunna projicera makt och leverera politiska budskap samt kunna genomföra väpnad strid varhelst det politiska budskapet ej nådde fram. Att kunna inneha denna förmåga globalt krävde att en maritim fartygsstyrka kunde medföra eget underhåll och genomföra *Replenishment at Sea*.

3.8 Sammanfattning

Den ovan genomförda kategoriseringen av 1969 års utgåva *The Naval War Manual*, Lärdomarna från Falklandskriget 1982 samt 1995 års utgåva av *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* ger vid handen ett antal slutsatser. De väsentligaste av dessa slutsatser

¹⁸³ Royal Navy, Stationary Office (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine*, sid. 165

kommer här att sammanfattas för att därefter utgöra underlag för den avslutande diskussionen. I syfte att skapa ökad förståelse för och möjlighet att följa den logiska tankekedja jag avsett sker nedan återkoppling till de uppställda frågorna som denna uppsats skall besvara. Med anledning av att resultatkapitlet i huvudsak varit inriktat på att besvara frågorna 1, 2 och 3 kommer sammanfattningen nedan att kategoriseras i enlighet med dessa frågor. Den fjärde och sista frågan kommer att behandlas och besvaras i det avslutande diskussionskapitlet.

Hur beskrivs den brittiska marina doktrinen från 1969 (*B.R.1806 - The Naval War Manual*) utifrån de sex grundläggande förmågorna?

Ledning utgick i 1969 års utgåva från två huvudsakliga scenarion. I fall av storkrig mot Sovjetunionen underordnades den brittiska flottans ledning NATO strukturen. I fall av ett begränsat krig sammansattes uppgiftsorienterade nationella förband (s.k. *Task Forces*) under brittisk ledning. Det Sovjetiska hotet var det dimensionerande hotet och NATO var strukturen för att möta detta. Vid begränsat krig avsågs att ett Krigskabinett satte de övergripande politiska målsättningarna. En tydlig inriktning mot att alla operationer genomfördes gemensamt med två eller fler arenaspecifika resurser. Multinationalitet i operationer skedde inom ramen för NATO.

Verkansdelarna utvecklades mot bakgrund av det dimensionerande sovjetiska hotet. Brittiska flottan skulle möta detta hot i de europeiska farvattnen samt Nordatlanten. De sjöburna förbindelsevägarna skulle säkras och hållas öppna samtidigt som motståndaren skulle förnekas denna möjlighet. Verkan skulle i huvudsak inriktas mot strategiska mål. Att lösa sin uppgift på bästa sätt innebar att flottan organiserades och sammansattes till en balanserad styrka, inom vilka alla de förmågor, som krävdes för att uppnå målsättningar, fanns representerade.

Alla skyddsåtgärder var inriktade på och anpassade efter det dimensionerande hotet. Hög säkerhet kring egna planer, egen förmåga och information i syfte att förhindra motståndarens analys av egna sårbarheter. Skydda *Lines of Communications (LOC)*, stödjande landoperationer, besegra motståndarens maritima styrkor samt försegla hans LOC skulle verka som skydd mot eskalering. Skydda landoperationer med system som kunde verka över land. Konceptet med balanserade styrkor skulle säkerställa att en styrka genom sammanfogning av många förmågor skulle åtnjuta en högre skyddsgrad jämfört med enskilda plattformar.

Uthållighet beskrevs som nyckeln till att kunna genomföra insatser långt från ordinarie baser och över lång tid. Att kunna hantera de olika miljö- och väderbetingelser som råder globalt. Detta krävde tillgång till stödfartyg samt amfibiestödfartyg. Utan tillgång till stödfartyg begränsades uppträdet till vad respektive fartyg kunde medföra själv eller vad som kunde införskaffas lokalt. Vid operationer på stora avstånd från ordinarie baser utökades uthålligheten i operationsområdet om tillfälliga logistikbaser upprättades. På detta sätt undvek man långa tidskrävande och förnödenhetsslukande förflyttningar. Vid operativ planering var det av yttersta vikt att logistiken var en integrerad del.

Att ständigt vara väl förtrogen med de egna och en motståndares begränsningar var av yttersta vikt i syfte att på ett korrekt sätt disponera sina styrkor. För detta ändamål krävdes en väl etablerad och väl fungerande kedja för inhämtning, bearbetning och distribution av underrättelser och information. Ur ett marint perspektiv tillkom dessutom behovet av en väl fungerande vädertjänst som kunde prognostisera vädrets påverkan på kommande verksamhet.

Att hålla hög skyddsnivå på sådan information, som möjliggjorde för en motståndare att identifiera brittiska sårbarheter, var viktig.

Den strategiska rörligheten utökades då brittiska flottan utrustades med ubåtar med nukleär propulsion. Ett kostnadseffektivt instrument för underrättelseinhämtning och förstärkning av den brittiska utrikespolitiken. Rörligheten var viktig med anledning av att de många utrikes belägna stödjepunkterna försvunnit. Att vattnet dessutom var fritt för vem som helst att färdas på gjorde att flottstyrkor kunde förflyttas dit de behövdes med låg politisk risk. Med den balanserade flottans olika förmågor kunde rörligheten för landstigna förband utökas och stödjas.

Vilka lärdomar drog brittiska försvarsmakten efter Falklandskriget 1982 ur ett marint perspektiv?

Chefens ledarskap beskrevs som en nyckel till framgång. Falklandsexemplet visar på vikten av det ovan nämnda. Ledarskapet var fortsatt ett viktigt element inom ramen för ledning. Den nya tidens *touch* präglar dock beskrivningen. Upprätthållandet av disciplin har i mångt och mycket bytts ut till förmån för beskrivning av den värdegrund som skulle prägla de väpnade styrkorna och deras professionalism och högt stående moral skapade tillsammans med chefens ledarskap en utgångspunkt där olika situationer kan mötas med flexibilitet. Tillgången till väl skyddade ledningsplattformar, från vilken chefen på plats kunde utöva erforderlig ledning visade sig ovärderligt.

Vikten av att kunna verka från hav mot och över land. Denna förmåga i form av fartygsbaserat artilleri, och fartygsbaserat flyg samt förmågan till amfibieoperationer fanns men borde förstärkas och utvecklas. En mix av verkansdelar ombord på Flottans plattformar var viktig i syfte att med bibehållet egenskydd kunna verka och leverera effekt tredimensionellt på, under och från havet. Men högteknologins inträde i leverans av effekt ställdes ökade krav på att ledningsstrukturen kunde tillhandahålla en robust katalog med handlingsregler för insats (*Rules of Engagement, ROE*). Lärdomarna från Falkland visade brittiska marinen att ett reellt verkanshot över tiden mot en motståndares verkansdelar var viktigt i synnerhet mot en motståndare som inte kan nyttja sig av kärnvapenavskräckning.

Mycket av de vidtagna åtgärderna under kriget präglades av det kritiska faktum att den brittiska styrkan saknade *Airborne Early Warning*. I syfte att kompensera för denna brist etablerades en variant av djupförsvar där tillgängliga system grupperades på ett sådant sätt att maximal skyddseffekt erhöles. Förutom att nyttja den begränsade mängd flygplan man hade med sig i skyddsroll, nyttjades övriga enheters vapen och sensorsystem som del i djupförsvaret samtidigt som det stod klart att *High Value Units*, i form av bl.a. hangarfartygen behövde utrustas med ett närskydd. De förluster som briterne drabbades av i kombination med de lyckade avvärjningarna och avhakningarna resulterade i en utökad kunskapsbank avseende hur att konstruera fartyg och flyg som på ett optimalt sätt kunde verka i en förhöjd hotmiljö.

Den brittiska flottans resurser var inte tillräckliga för att etablera och över tiden hålla flödet av bunker och förnödenheter i takt med behovet. Att denna logistik kedja därför förstärktes med civila resurser var nödvändigt och direkt avgörande för operationen. Att samtliga enheter utrustades för att kunna genomföra *Replenishment at Sea* var likaså en nödvändighet pga. avsaknaden av framskjutna baser. Avsaknaden av AEW resulterade i att hangarfartygen, pga.

hotbilden fick positionera sig i områdets utkant och flyget fick således begränsad uthållighet i operationsområdet. Att kunna utrusta en maritim styrka på ett sådant sätt att den totala uthålligheten inte begränsades av ett enskilt system var en viktig lärdom.

Lärdomarna från Falkland gav vid handen faran av att fokusera hela sin underrättelseinsats i endast en riktning. Naturligt inriktades de brittiska underrättelseansträngningarna mot Sovjet och deras allierade på bekostnad av övriga världen. Kunskapen om Argentina och deras väpnade styrkor var initialt mycket låg. Den mix av sensorer och specialförband britterna förfogade över resulterade dock i att de ganska snart fick ett underrättelseövertag, som de sedan behöll kriget ut. Styrkan ligger i att tillgängliga sensorer kombinerades för maximal effekt. Specialförband tillförde en underrättelsedimension, som ej kunde erhållas genom nyttjande av sensorer teknik. Förhållande till massmedia vad avsåg att ge korrekt information i rätt tid var viktigt i syfte att bibehålla den nationella opinionen, men det kunde dessvärre nyttjas som en utmärkt underrättelsekanal för motståndaren.

Vikten av att ha anpassad utrustning för att kunna genomföra avlägset belägna amfibieoperationer. De främsta slutsatserna drogs kring vikten av att inneha den förmåga *Amphibious Assault ships* och helikoptrar representerar. Helikoptern förbättrade avsevärt rörligheten vad avser förflyttning av materiel och personal men även rörlighetsförbättrande åtgärder som ubåtsjakt (fjärrskydd). I syfte att bibehålla rörlighet på egna villkor krävdes förmåga att hantera det tredimensionella hotet så att detta inte tillförde besvärande begränsningar på den egna rörligheten. Att i detta sammanhang etablera luftherravälde var en förutsättning för att erhålla oinskränkt rörlighet.

Hur beskrivs den brittiska maritima doktrinen från 1995 (*The Fundamentals of British Maritime Doctrine – B.R. 1806*) utifrån de sex grundläggande förmågorna?

Att chefen leder från plats i eller i närhet av operationsområdet förstärktes i doktrinen där dessutom vikten av god kommunikation utgjorde ett grundläggande element för god och effektiv ledning. Att i Nelsons anda kommunicera sin avsikt och tydligt definiera ramar till direkt underställda chefer påtalades som mycket viktigt i syfte att kunna bibehålla initiativ och handlingsfrihet. För detta krävdes dessutom ett tillförlitligt sambandssystem. Tillgång till autonoma och väl skyddade ledningsplattformar vid gemensamma operationer påtalades som mycket viktigt samt behovet av att dessa plattformar skulle vara så utformade att de kunde hantera ledning av en lång rad förmågor i alla typer av förhållanden. Centralt i doktrinen var principen kring den centrala styrningen av militära operationer vad avser målsättning och planering medan verksamheten på fältet skulle styras av decentraliserat genomförande.

Den maritima förmågan skulle kunna verka och leverera effekt inom såväl det klassiska militära uppgiftsspannet men även inom ramen för polisiära och operationer där våldsanvändning inte förekommer (ex humanitära hjälpinsatser). Fördelen av att kunna nyttja det fria havet för förflyttningar till områden där verkan kunde levereras innebar att fartygsstyrkor kunde nyttjas levereras innebar att fartygsstyrkor kan nyttjas som påtryckningsmedel med låg politisk risk. Väl balanserade fartygsstyrkor innebar för britterna förutsättning för stor flexibilitet, möjlighet till graderad verkan med kort förberedelsestid och med lång uthållighet. Summan av verkan ligger i hur dessa fartygsstyrkor komponerades. Omvärldskunskap, anpassade doktriner och taktiska anvisningar skapade grunden för att rätt verkan kunde levereras i enlighet med övergripande målsättningar nationellt och internationellt, ensamma eller i samverkan med andra nationer.

Relationen till NATO var fortsatt viktig men inte allena rådande vad avser skydd. Fokus för Storbritannien hade istället skiftat mot att se på skydd av den egna nationen genom att dess närområde, den europeiska regionen och globalt som spirande ur stabilitet och säkerhet. Kärnvapenarsenalen skulle dock även fortsättningsvis utgöra den yttersta garanten för suveräniteten och integriteten. Skyddsnivån på plattformar och individer skulle hållas på en hög nivå i syfte att kunna leverera effekt då så erfordrades. Det innebar att viss verkan från en motståndare skulle kunna absorberas i syfte att kunna fortsätta leverera verkan. Den marina resursen spelade en fortsatt central roll i skyddet av handelstonnaget samt skydd för markförband inom porté för sjöbaserade vapensystem och territoriellt skydd för nationen.

Att vidtaga åtgärder som säkerställde personalens grundläggande behov vad avser mat, sömn, bekvämlighet, rotationssystem mm. var viktiga incitament i design av plattformar och operativ planering i syfte att utöka uthålligheten under en operation. Kostnaden påpekades dock som en vital begränsning. Logistikens integrerade del i den operativa planeringen påpekades som vital i syfte att säkerställa uthålligheten och den globala räckvidden.

Underrättelseinhämtning måste kunna ske i flera dimensioner och i störd miljö. I syfte att uppnå denna förmåga krävdes anpassade och flexibla sensorer som över tiden samverkade för att upprätthålla en *Recognized Maritime Picture (RMP)*. Underrättelsetjänsten var en vital del under genomförandet av en operation men den var över tiden och i fall av icke konflikt ett nödvändigt instrument för att på ett korrekt sätt prognostisera framtiden. Ett sunt och nära samarbete med media var viktigt i syfte att inte motverka egna målsättningar.

Utan förmåga till rörlighet kunde den brittiska marinen inte leva upp till den avsedda ambitionen – global räckvidd. Den maritima rörligheten syftade till att globalt kunna projicera makt och leverera politiska budskap samt kunna genomföra väpnad strid varhelst det politiska budskapet inte nådde fram. Att kunna inneha denna förmåga till global rörlighet krävde att en maritim fartygsstyrka kunde medföra eget underhåll och genomföra *Replenishment at Sea*.

I detta kapitel har fokus varit att besvara de tre första av mina fyra frågor. Med detta gjort övergår nu arbetet i det avslutande diskussionskapitlet där fokus ligger på att besvara den fjärde och sista frågan och därmed uppfylla syftet med arbetet. För att fräscha upp läsarens minne återges här den fjärde frågan:

Hur kan förändringar i 1995 års utgåva av doktrinen beskrivas mot bakgrund av de lärdomar brittiska försvarsmakten drog efter Falklandskriget 1982?

4. Avslutning med diskussion och personliga reflektioner

4.1 Inledning

I resultatkapitlet har *The Naval War Manual* från 1969, lärdomar från Falklandskriget och *The Fundamentals of British Maritime Doctrine* från 1995 kategoriserats enligt de sex grundläggande förmågorna – Ledning, Verkan, Skydd, Uthållighet, Underrättelser/Information samt Rörlighet. På detta sätt har jag skapat mig en möjlighet att jämföra de båda doktrinernas innehåll mot bakgrund av de lärdomar den brittiska marinen drog med anledning av Falklandskriget 1982. Efter varje jämförelsepunkt har jag dragit slutsatser som sedan sammanfattats utifrån de tre inledande frågorna, som jag avsåg besvara för att uppfylla syftet med detta arbete. Med detta som grund har jag skapat mig förutsättning för att i detta kapitel svara på den avslutande kärnfrågan och därmed slutligt uppnå syftet med detta arbete. Med resultatet från kapitel 3 tas nu steget in i den avslutande diskussionen. Det är min bedömning att ny kunskap kommer att kunna tillföras doktrindebatten med anledning av att jag inte haft tidigare forskning att utgå ifrån. En kunskapslucka har således identifierats och min intention har varit att fylla en liten del av detta kunskapstomrum.

4.2 Diskussion

Detta arbete har förmedlat en bild av två brittiska marina doktriner samt de lärdomar den brittiska Försvarsmakten drog under och efter Falklandskriget 1982. Doktrinerna och lärdomarna har kategoriserats utifrån de sex grundläggande förmågorna i syfte att skapa förutsättning för jämförelse dem emellan. Syftet med uppsatsen har varit att undersöka om de lärdomar britterna drog med anledning av Falklandskriget påverkat utformningen av den efterföljande doktrinen. För att kunna spåra en sådan utveckling har jag varit tvungen att jämföra med doktrinen som föregick Falklandskriget. De fyra frågor jag formulerat har för mig varit ledande i arbetet och de har skapat ett underlag utifrån vilket jag inleder den avslutande diskussionen. Kategoriseringen av doktrinerna och lärdomarna har givit mig svar på de tre inledande frågorna. Resultatet från detta ligger till grund för svaret på den fjärde och avslutande frågan.

Det dimensionerande hotet under kalla kriget, ur ett brittiskt perspektiv, utgjordes av Sovjetunionen och deras allierade. Att ledningsstrukturen för den brittiska marinen i det huvudsakliga scenariot inordnades under NATO ser jag inte som anmärkningsvärt. Vid begränsade konflikter, där brittiska styrkor hade att operera utanför NATO strukturen, sammansattes uppgiftsorienterade styrkor. Lärdomarna från kriget pekar på vikten av att sådana styrkor sammansattes av och med många olika förmågor. Att ledningen på central nivå utövades från landbaserad ledningsplats reglerades i båda doktrinerna och detta styrktes dessutom av lärdomarna. Å andra sidan pekade lärdomarna på att den operativa ledningen bäst skedde från anpassad, väl skyddad ledningsplats i, eller i omedelbar närhet, av operationsområdet. Begränsningarna som följde av att leda en operation från stort avstånd skapade en situation där chefen inte kunde fatta beslut och leda baserat på det faktiska läget i realtid. I den senare doktrinen påtalades vikten av chefens närhet till händelserna. I båda doktrinerna ägnades mycket utrymme åt beskrivningar kring chefens ledarskap och vilka egenskaper som var av vikt i syfte att skapa en högtstående moral och professionalism hos förbanden. Lärdomarna talade samma språk varför brittiska marinen cementerade denna uppfattning eller åtminstone blev stärkta i sin tidigare uppfattning. Den officiella brittiska uppfattningen och generella lärdomen var vikten av att ha välutbildade, motiverade och

samtränade enheter och förband samt chefer, som är mogna uppgiften att leda dessa. Att utbildning, övning och beredskap vidmakthålls på en hög nivå var en förutsättning. I 1969 års doktrin beskrevs den brittiska utrikes och säkerhetspolitiken som helt underordnad NATO. Storbritannien utgjorde inget hot mot andra stater. Det brittiska militära maktmedlet skulle i princip endast nyttjas inom ramen för NATO. Lärdomarna från Falkland visade på att det kan och kommer att uppstå situationer där Storbritannien behöver kunna agera unilateralt. Detta beskrevs tydligt i 1995 års doktrin.

De verkandelar den brittiska marinen utrustades med var under kalla kriget framtagna för att möta det dimensionerande sovjetiska hotet i de europeiska och nordatlantiska farvattnen. I huvudsak skulle verkan insättas mot strategiska mål. Att den brittiska marinen utgjordes av en balanserad flotta med många förmågor specificerades som viktigt. De lärdomar britterna drog efter Falklandskriget pekade entydigt på att en mix av verkansdelar var av essentiell betydelse inom en sammansatt fartygsstyrka. Skulle effekt uppnås över tid på stora avstånd måste en sådan mix finnas i syfte att inte bara kunna verka till sjöss utan även mot och över land. Falklandskriget var i princip första gången den nya tidens högteknologiska vapen nyttjades och lärdomen var att det krävdes en robust och tydlig katalog med handlingsregler för insats. Något som saknades i *The Naval War Manual* men som återfanns i 1995 års utgåva av den maritima doktrinen. Att kunna verka under samt leverera effekt under dygnets samtliga timmar visade sig vara viktigt. Denna allsidighet poängterades i 1995 års doktrin. Den nya tiden efter Falklandskriget och kalla krigets slut resulterade i att de brittiska maritima styrkorna inte endast utgjorde ett klassiskt militärt redskap. Det skulle även kunna nyttjas inom ramen för polisiära operationer samt operationer där våldsanvändning inte var en option. Att ha tydliga handlingsregler och verkansdelar som kunde anpassas och graderas var viktigt i syfte att inte skapa politiska nederlag. Lärdomarna var många och de har resulterat i förbättringar och doktrinen förhållningssätt kring att styrkan med maritima förband ligger i hur de olika verkansdelarna komponerades och nyttjades.

De skyddsåtgärder den brittiska marinen var anpassad efter var det dimensionerande sovjetiska hotet. Den brittiska kärnvapenarsenalen utgjorde den sista skyddsutposten. Vad avsåg skydd av individer, plattformar och förband i 1969 års doktrin beskrevs endast att en ökad skyddsnivå erhöles genom sammansättning av balanserade styrkor. "Alla för en" - konceptet. Flocken var starkare än den enskilde. I den tidiga utgåvan av doktrinen beskrevs i huvudsak skydd som något de maritima resurser skänkte övriga delar av nationen och inte något som var primärt för marinen själv. Nationens utsatta läge skulle skyddas genom förberedda offensiva insatser mot Sovjet samt skydd av de egna försörjningslinjerna och handelsvägarna. Falklandskriget ställde detta förhållningssätt lite på kant. De enskilda individernas och plattformarnas förmåga till skydd hamnade i fokus. Mängder av erfarenheter kring hur plattformar skulle konstrueras samt hur den individuella skyddsnivån skulle förbättras. Lärdomarna förstärkte även konceptet med balanserade styrkor ur ett skyddsperspektiv. Ett sammansatt djupförsvaret av styrkan bäddade för bästa skyddseffekt i kombination med sensorer verkandes i alla dimensioner. Den klart största skyddsbegränsningen var den totala avsaknaden av *Airborne Early Warning* och ledningsplattformar utan större skyddsförmåga. Lärdomar som implementerades i 1995 års doktrin, där större fokus låg på skyddet av individer och plattformar. Vad avsåg det nationella skyddet förändrades beskrivningen på så sätt att den brittiska uppfattningen var att bästa skyddet erhöles genom att närområdet, regionen och den globala arenan präglades av säkerhet och stabilitet. Ur detta växte skydd mot de nationella intressena. Kärnvapenarsenalen låg kvar som den yttersta skyddsbarriären.

Att synen på uthållighet som begrepp skulle ha förändrats för en institution som brittiska marinen var vare sig sannolikt eller troligt. Det har alltid funnits en övertygelse om att uthållighet var en viktig förmåga. I takt med att de många brittiska stöddepunkterna runt om i världen minskade till antal uppstod behovet av stödfartyg. I 1969 års doktrin beskrevs detta som viktigt. Att medföra det som erfordrades för operationen alternativt att införskaffa det lokalt i samverkan med att upprätta tillfälliga baser i närhet av det tänkta operationsområdet skulle skapa förutsättningar för ett uthålligt uppträdande. Lärdomarna från Falkland visade att den brittiska marinens egna resurser inte var tillräckliga för att försörja en operation av denna omfattning. Det man saknade själv fick kompenseras med hjälp av andra. Den långa logistikkedjan förstärktes med civila resurser tillsammans med att alla i operationen ingående enheter erhöll förmågan att genomföra *Replenishment at Sea*, vilket skapade uthållighet och förhindrade tids och resurskrävande förflyttningar. Den kanske viktigaste lärdomen kring uthålligheten var att en styrka inte blir stakare än sin svagaste länk, varför det var viktigt att varje enskild plattform utrustades med uthållighetsförhöjande utrustning. Att dessutom lagerhålla med sådan utrustning som krävdes för *Out of Area operations* var viktigt i syfte att inte negativt påverka de allianser man hade åtaganden inom (NATO). Lärdomarna anser jag funnit sin plats i 1995 års doktrin framförallt vad avser vikten av att ha logistiken som en integrerad del i den operativa planeringsprocessen. Vidare kommer lite mjukare uthållighetsparametrar fram i den senare doktrinen, framförallt vad avser individernas behov av de grundläggande fysiska behoven (mat och sömn). Detta skall vara en integrerad del i utvecklingen av plattformar i syfte att säkerställa uthållighet under avlägsna operationer och ogästvänliga miljöer.

Underrättelse/Information i 1969 års doktrin förklarades vara en viktig del så till vida att det gav förutsättning för kunskaper om egna och en motståndares begränsningar och sårbarheter. Detta skulle säkerställas genom en väl etablerad kedja av inhämtning, bearbetning och distribution. Till detta kopplades en väl fungerande vädertjänst, som med stor träffsäkerhet skulle prognostisera de framtida förhållandena. Vidare skulle man med nogsamhet skydda egen information i syfte att inte erbjuda en motståndare möjlighet att identifiera de egna sårbarheterna. Lärdomarna från Falkland öppnade till viss del ögonen för britterna och visade med önskvärd tydlighet faran av att inrikta sin underrättelsetjänst i endast en riktning. Under kalla kriget gjordes uteslutande så mot det dimensionerande sovjetiska hotet. Resultatet blev att den brittiska expeditionsstyrkan totalt saknade underrättelser om sina argentinska motståndare initialt. Den mix av sensorer och specialförband den brittiska marinen förfogade över gav dock efterhand tillräckligt underrättelseflöde för att i alla fall hålla "näsan ovan vattenytan". Styrkan låg i hur dessa olika underrättelseförmågor kombinerades och nyttjades för maximal effekt. Vidare drogs kostsamma lärdomar i hur att avväga informationsdelgivningen till massmedia. Fortsättningsvis önskade brittiska marinen undvika att erbjuda motståndaren en sådan välunderrättad underrättelsekälla, som brittisk media utgjorde under kriget. Den senare doktrinen påtalade vikten av att kunna inhämta underrättelser i flera dimensioner och i miljöer som var störda. En mix av anpassade och flexibla sensorer skapade en *Recognized Maritime Picture* värd namnet. Under pågående operation skulle underrättelseflödet inriktas mot att försörja med kvalitativa realtidsunderrättelser. Över tiden skulle dock underrättelsetjänsten inriktas brett i syfte att undvika att brittiska marinen ställdes inför ett underrättelsevacuum i likhet med uppstarten av Falklandskriget. Det välavvägda samarbetet/förhållandet med nationell och internationell media detaljbeskrevs. En klar och tydlig implementering av en dyrköpt lärdom.

Att kunna nyttja sin maritima komponent i enlighet med de politiska målsättningarna krävde att denna resurs besatt en grundläggande förmåga till rörlighet. Ur det brittiska 1969 årsperspektivet var flottan en vital del av den brittiska utrikespolitiken. Både vad avsåg inhämtandet av underlag till politiska beslut och att understryka dessa beslut. Med anledning av att de många utrikes belägna stödjepunkterna försvann framstod behovet av en ökad intern rörlighet som stort. De brittiska flottstyrkorna kunde förflyttas på fritt hav med låg politisk risk och den inneboende rörligheten i en sammansatt styrka kunde med sina komponenter skapa ökad rörlighet för landstigna förband och deras försörjning. Att i detta syfte hålla sig med plattformar med en inneboende förmåga till rörlighet på ett strategiskt plan framstod som tydligt i doktrinen. Denna uppfattning vann gehör i de lärdomar som identifierades efter Falklandskriget. Förmågan till avlägsna amfibieoperationer fanns ej om rörlighetsaspekten inte tillgodosågs. De viktigaste lärdomarna härrör till tillgången på *Amphibious Assault Ships* och helikoptrar. Med tillgång på denna resurs kunde den maritima resursen verka med global räckvidd. Till detta visade lärdomarna att förmågan att hantera det tredimensionella hotet samt etableringen av luftherravälde skapade en rörlighet som på intet sätt begränsade den egna handlingsfriheten. De lärdomar som drogs hade verkat för att bibehålla denna förmåga inom den brittiska marinen. Utan dessa sammansatta förband kunde inte britterna verka globalt i syfte att projicera makt och leverera politiska budskap. Detta tillsammans med att en maritim styrka medförde eget underhåll och kunde genomföra *Replenishment at Sea* skapade grunden i 1995 års utgåva av maritim doktrin.

Diskussionen ovan ger vid handen att lärdomar inte bara drogs efter kriget utan en del av dessa lärdomar kan urskiljas i 1995 års doktrin. Att här fastslå att 1995 års doktrin innehåll endast baserades på de lärdomar som drogs efter kriget anser jag vara otillräckligt och i vissa fall direkt felaktigt. En stor mängd lärdomar nedtecknades och analyserades. Detta skall dock ses mot bakgrund av att detta krig av många uppfattades som en liten parentes i den stora världsordning som gällde. Det kalla kriget rasade och det sovjetiska hotet var alltjämt det ytterst dimensionerande, mot vilket den brittiska Försvarsmakten utvecklades. Nyttiga lärdomar drogs dock och de kom till slut att implementeras i 1995 års doktrin. I likhet med många andra lärdomar som faller i glömska tycks ändå en del väsentliga lärdomar komma åter till ytan när världsordningen förändrades i och med det kalla krigets slut och Sovjetunionens kollaps. De presenterade lärdomarna tycks betydligt mer applicerbara i dagens världsbild, som präglas av konflikter av begränsad art. Men kontentan av diskussionen och svaret på den fjärde frågan är att lärdomar från Falkland till viss del påverkat doktrinutvecklingen, dock inte i den omfattning som vore önskvärt. Gullbrandsson och Ternblad pekar på resultaten från sin rapport *Jugoslavienkriget 1999. Att anfälla ett land från luften* att de operationer som genomfördes bröt mot den andemening som återfanns i doktrinerna. Övrig forskning kring doktriner och doktrinutveckling pekar på en stor mängd påverkansfaktorer. Norberg pekar i *Olika men lika? – En jämförelse av Sveriges och Storbritanniens marina doktriner* på att den marina förmågan kan vara en viktig faktor som påverkar doktrinen innehåll. Oliver Daddow skriver i sin artikel *British Military Doctrine in the 1980s and 1990s* att ”doctrine is not put together in an intellectual or political vacuum. To satisfactorily understand the evolution of doctrine it is essential to grasp both the time in which it was written, the structures within which doctrine writers operated.”¹⁸⁴ Att således leva i tron att lärdomar oavkortat utgör underlag för kommande doktriner ter sig osannolikt. Ett urval av lärdomar har stor påverkansgrad medan andra inte finner sin plats inom

¹⁸⁴ Daddow, O (2003), Artikel i *Defence studies* 2003: 3/3 ss 103-113, *British Military Doctrine in the 1980s and 1990s*, sid 105

doktrin etablissemang. Lärdomar kan även, som åskådliggjorts i detta arbete, behöva mogna för att utgöra en lärdom för framtida doktriner och förhållningssätt.

4.3 *Personlig reflektion*

Att utvärdera en konflikt är ingen engångsföreteelse utan något som måste ske kontinuerligt. De lärdomar man identifierar i en första analys skall ses mot bakgrund av den tidens syn på sin omvärld mm. En senare analys av konfliktens lärdomar kan mycket väl resultera i andra typer av lärdomar. Metoderna vid analys kan som tidigare påpekats i denna uppsats också ge olika resultat. Att förutsättningslöst ta sig an en uppgift av denna karaktär kräver ett öppet sinne och en förmåga att tänka utanför ramarna. Detta i syfte att inte alltför smärtsamt fastna i den klassiska fällan - Den segrande är oftast den som lär sig minst eftersom allt gick bra.

Det finns en uppenbar risk i den beskrivning av lärdomar som görs. Detta baserar jag på det faktum att förhållandena i Sydatlanten var mycket svåra. Vind, sjöhävning, temperatur och andra miljöfaktorer återfinns på många ställen i litteraturen och det finns en möjlighet att detta lägger en dämpande effekt på de lärdomar som skulle kunna dras. De engelska systemen fungerade bra och stundom mycket bra. Att de gjorde detta under så pass svåra förhållanden kan lätt resultera i att en övertro på vad systemen egentligen klarar av får överhanden och man bortser från behovet av förbättringar.

Vid en analys av detta slag får man ej heller bortse från den inneboende förmågan till flexibilitet och uppfinningsrikedom som präglar en kultur, som den brittiska militära kulturen. Att dessutom kunna inneha en sådan förmåga inom ramen för gemensamma operationer är i många stycken något den brittiska Försvarsmakten tycks vara ensamma om. Utbildning, hög beredskap och gott ledarskap inom officerskåren värderas högt inom den brittiska militärkulturen och detta kan i många fall kompensera för tillkortakommanden vad avser teknik och taktik. Inget som rekommenderas som förutsättning för en nation, som saknar denna inbyggda kultur. Cordesman och Wagner styrker detta i sin bok *The Lessons of modern war* – ”a critical lesson to bear in mind in assessing low-intensity conflicts and the nature of any conflict fought under unique or improvised conditions. Regardless of force numbers and weapons, professionalism and innovation will often be the decisive force multiplier.”¹⁸⁵

Att beakta med Falklandskriget och de lärdomar som drogs är att detta krig utkämpades mellan två nationer, av vilka ingen ville utkämpa krig. Argentina blev tvunget att kämpa pga. en felbedömning medan Storbritannien blev indragna pga. av att lokalbefolkningen på öarna fortsättningsvis ville lyda under brittisk överhöghet.

Slutligen något om lärdomar. En lärdom behöver nödvändigtvis inte enbart vara något man lärt sig nytt utan minst lika viktig kan en lärdom vara som styrker ett redan befintligt tillstånd, uppfattning eller procedur. Något som vidimerar det man redan visste. Det är precis lika värdefullt.

¹⁸⁵ Cordesman, A & Wagner, A (1990), *The Lessons of Modern war (Volume III), The Afghan and Falklands Conflicts*, Sid. 351

4.4 *Förslag till fortsatt forskning*

Med anledning av att dynamiken i det alltmer globaliserade tidevarv vi lever i finns anledning att fortsätta arbetet med att anpassa och optimera doktrinutvecklingsprocessen mot bakgrund av det stora behov av densamma som föreligger. Att därför forska vidare i syfte att öka förståelsen för den process ur vilken en doktrin uppstår framstår som allt viktigare för de väpnade styrkorna, oavsett nationalitet. Att finna sin roll, att på bästa sätt förbereda sig för det oväntade och oförutsägbara är en svår uppgift samtidigt som alla förehavanden skall präglas av stor kostnadsmedvetenhet. Jag väljer att inte peka på någon specifik punkt för fortsatt forskning utan välkomnar alla ansatser som inriktas mot en ökad förståelse kring och kunskap om doktrinen som en företeelse. Nationell utveckling likväl som utveckling inom ramen för den multinationalitet vi dagligen ställs inför genom de organisationer och unioner vi är medlemmar av eller deltagar i. Doktrin är här för att stanna och dess betydelse ökar stadigt. Alla sätt och all debatt kring hur att implementera doktrin som förhållningssätt inom de väpnade styrkorna kommer att positivt bidra till högre effektivitet och engagemang. Ett avslutande förslag är att genomföra samma undersökning med *The Naval War Manual* och *British Maritime Doctrine Third Edition* som grund. Lärdomarna tycks, som ovan nämnts, vara mer applicerbara på dagens verklighet.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

British Armed Forces (2001), *British Defence Doctrine – Joint Warfare Publication 0-01*, http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/A5C37EBA-35C6-4A3B-9C85-C5F933A4432C/0/jwp0_01.pdf, hämtat 2007-11-22)

British Parliament, House of Commons (1982), *The Falklands Campaign: The Lessons*, (Her Majesty's stationary office, London)

Department of The Navy (1983), *Lessons of the Falklands – Summary report February 1983*, (Office of Program Appraisal, Department of The Navy, Washington DC)

Försvarsmakten (2005), *Doktrin för marina operationer*, (Försvarsmakten, Stockholm)

Ministry of Defence (1969), *B.R. 1806 The Naval War Manual*, (Directorate of Naval Tactical and Weapons Policy, London)

Royal Navy (1995), *The Fundamentals of British Maritime Doctrine – BR 1806*, (Her Majesty's stationary office, London)

Litteratur

Borneklint, Lennart (2004), *Svenska Amfibieförband – Förmåga att genomföra Internationella Amfibieoperationer*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Cordesman, Anthony H & Wagner, Abraham R (1990), *The Lessons of Modern war (Volume III), The Afghan and Falklands Conflicts*, (Mansell Publishing Ltd, London)

Craig, Christopher Captain, CB DSC RN (2000), *Eldunderstöd – Sjöstriderna under Falklands- och Gulfkriget*, (Marinlitteraturföreningen, Karlskrona) (Original John Murray Ltd, London, 1995)

Dunn, Richard (1993), *Operation Corporate: Operational artist's view of The Falkland Islands conflict*, (Naval War College, Newport)

English, Adrian & Watts, Anthony (1983), *Battle for the Falklands (2) Naval Forces*, (Osprey Publishing Ltd, London)

Gullbrandsson Sara & Ternblad, Sten (2002), Användarrapport FOI-R—0461—SE, *Jugoslaviens kriget 1999. Hur man angriper ett land från luften*, (Totalförsvarets Forskningsinstitut, Stockholm)

Hastings, Max & Jenkins, Simon (2005), *Slaget om Falklandsöarna*, (Replik, Viken)

Hattendorf, John B (2000), *Naval history and Maritime Strategy – Collected essays*, (Krieger Publishing Company, Malabar/Florida)

Hughes, Wayne P. (2000), *Fleet Tactics and Coastal Combat*, (Naval Institute Press, Annapolis)

Josefsson, Håkan (2004), *Falklandskriget 1982, Manöver eller utnötning?*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Lundin, Anders (2003), *Elektriska undervattenssignaturer. Är de viktiga i en framtida marin?*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Löfstedt, R & Rode, K (2007), Underlagsrapport FOI-R—2181—SE, *Erfarenhetshantering inom Försvarsmakten – med internationella insatser i fokus*, (Totalförsvarets Forskningsinstitut, Stockholm)

Norberg, Patrik (2006), *Olika men lika? – En jämförelse av Sveriges och Storbritanniens marina doktriner*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Oweling, Axel (2005), *Sjökrigsmetoder förr och nu*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Ranhagen, O (2002), Metodrapport FOI-R—0436—SE, *Marinens Lessons Learned process*, (Totalförsvarets Forskningsinstitut, Stockholm)

Rekkedal, Nils Marius & Zetterling, Niklas (2004), *Grundbok i operationskonst – Utvecklingen av operationskonsten och dess teorier*, (Försvarshögskolan, Stockholm)

Speed, Keith (1982), *Sea Change – The Battle for the Falklands and the future of Britain's Navy*, (Ashgrove press Ltd, Avon)

Watson, Bruce W & Dunn, Peter M (1984), *Military Lessons of the Falkland Islands war – views from The United States*, (Westview press, Boulder/Colorado)

Wreford-Brown, Christopher Commander, Chosen and edited by Winton, John (1999), *The Submariners – Life in British Submarines 1901-1999 – An Anthology of personal experience*, (Constable and Company limited, London)

Internetkällor

Agrell, Wilhelm på Nationalencyklopedin
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=178727&i_word=f%försvarsdoktrin, 2008-02-20

British Armed Forces, Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC)
http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/A5C37EBA-35C6-4A3B-9C85-C5F933A4432C/0/jwp0_01.pdf, 2007-11-22

Försvarets Forskningsinstitut
http://www.foi.se/FOI/templates/Page_1217.aspx, 2008-02-20

Nationalencyklopedin (Doktrin, Doktrinutveckling, Lärdom, Erfarenhet, Validitet, Reliabilitet)

<http://www.ne.se/jsp/search>, 2008-02-19

Sea Power Centre Australia

<http://www.navy.gov.au/spc/amd/html/chapt1.html#FN>, 2007-11-15

United Nations, Security Council

<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/435/26/IMG/NR043526.pdf?OpenElement>, 2008-03-07

Artiklar

Daddow, Oliver, Artikel i Defence studies 2003: 3/3 ss 103-113, *British Military Doctrine in the 1980s and 1990s*

Speller, I, Artikel i Defence and security Analysis, Volume 18, Number 4, December 2002, *Delayed Reaction: UK maritime expeditionary capabilities and the lessons of the Falklands conflict*